

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Dramatická výchova v mateřské škole jako prostředek k rozvoji sociálních dovedností u dětí předškolního věku

Vypracovala: Eliška Třasáková
Vedoucí práce: Mgr. Petra Waldaufová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 27. března 2020

Eliška Třasáková

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Petře Waldaufové, za odbornou pomoc a rady při zpracování této práce. Dále tímto děkuji celé své rodině za trpělivost a podporu v celém průběhu mého studia. A v neposlední řadě děkuji paní ředitelce nejmenované mateřské školy v Pardubickém kraji, rodičům a jejich dětem, kteří mi umožnili realizaci praktické části bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá rozvojem sociálních dovedností v předškolním vzdělávání pomocí metod dramatické výchovy. Práce se skládá ze dvou částí. V teoretické části lze najít charakteristiku současného pojetí předškolního vzdělávání s ohledem na dramatickou výchovu, vymezení pojmu, dále její principy, metody, formy, prostředky. Práce se dále věnuje dramatické výchově jako prostředku pro sociální a kooperativní učení. Zabývá se hrou a volnou hrou. Součástí praktické části je struktura lekce, dle které je vytvořeno 15 lekcí zaměřených na rozvoj sociálních dovedností pomocí metod dramatické výchovy. Všechny lekce jsou provázány ročními obdobími a některé z nich jsou motivované příběhy. V každé lekce obsahuje cíle vedoucí k rozvoji sociálních dovedností, které navazují na RVP PV. Pro vyhodnocení lekcí je využito metody pozorování, reflexe dětí při jednotlivých lekcích a zároveň sebereflexe učitele.

Klíčová slova: dramatická výchova, sociální rozvoj, předškolní dítě, hra, RVP PV

Abstract

This thesis deals with the development of social skills in preschool education using drama education methods. The thesis consists of two parts. In the theoretical part one can find the characteristics of the current concept of preschool education with regard to drama education, the definition of the term, as well as its principles, methods, forms, means. The thesis also deals with drama education as a means for social and cooperative learning. It deals with play and free play. Part of the practical part is the structure of the lesson, according to which there are 15 lessons focused on the development of social skills using drama education methods. All lessons are linked to the season and some are motivated stories. Each lesson includes objectives for the development of social skills which are linked to the national framework educational plan. For the lesson evaluation I used the method of observation, pupil evaluation and the teacher self-reflection.

Key words: drama education, social development, preschool child, play, national framework educational plan

Motto:

„Co slyším, to zapomenu. Co vidím, si pamatuji. Co si vyzkouším, tomu rozumím.“

(Konfucius)

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	9
1.2 Charakteristika současného pojetí předškolního vzdělávání s ohledem na dramatickou výchovu.....	9
1.3 Dramatická výchova.....	12
1.4 Sociální učení.....	24
1.5 Kooperativní učení.....	25
1.6 Hra a její význam v pro dítě v předškolním věku.....	26
2 Praktická část.....	30
2.1 Charakteristika skupiny.....	30
2.2 Metody výzkumu - pozorování, rozhovor, analýza edukačních materiálů.....	30
2.3 Realizované lekce.....	32
2.4 Celkové vyhodnocení pozorování a rozhovorů.....	69
Závěr.....	71
Seznam použitých zdrojů:.....	73
Seznam příloh:.....	74

ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je dramatická výchova v mateřské škole jako prostředek k rozvoji sociálních dovedností u dětí předškolního věku. Téma je mi velice blízké, protože sama se v dramatické výchově několik let pohybuji jak z pozice dítěte, tak lektora. Cílem mé bakalářské práce je charakterizovat dramatickou výchovu jako prostředek rozvoje osobnosti dítěte v oblasti sociálních dovedností a vytvořit vzdělávací program, který bude vystaven na metodách dramatické výchovy pro předškolní děti a následně ověřený v praxi při vzdělávání předškolních dětí.

V teoretické části práce práci se tedy budu především zabývat charakteristikou pojetí předškolního vzdělávání a dramatické výchovy, vymezením dramatické výchovy, sociálním a kooperativním učením dětí v mateřských školách pomocí dramatické výchovy v neposlední řadě vymežím cesty od volné hry k elementární dramatické hře.

Vedlejším cílem je na základě zrealizovaného projektu zjistit, jak na stejné metody dramatické výchovy reagují děti různých věkových kategorií s různými zkušenostmi.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.2 Charakteristika současného pojetí předškolního vzdělávání s ohledem na dramatickou výchovu

Dle RVP PV (2018) je pro dítě předškolního věku nejlepší se učit skrz hru a prožitek. Kooperativní hry a prožitkové činnosti probouzí u dětí zvědavost, touhu objevovat, získávat zkušenosti a učit se novým dovednostem a následně se z nově poznávaného radovat. (RVP PV, 2018) Stejně tak i dramatická výchova stojí na prožitkovém učení a hře, proto je vhodnou formou výuky pro mateřské školy.

V RVP PV najdeme klíčové kompetence, kterých by dítě ukončující předškolní vzdělávání mělo v co nejvyšší míře dosáhnout. Jedná se o kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní kompetence, dále sociální a personální, činnostní a občanské. A právě dramatická výchova skrz dramatickou hru a cvičení dokáže všechny tyto kompetence naplnit.

(RVP PV, 2018)

Dramatická výchova se prolíná všemi vzdělávacími oblastmi:

1.2.1 Dítě a jeho tělo

Tato oblast je zaměřena na tělesnou zdatnost, fyzickou pohodu, pohybové a manipulační dovednosti, a na rozvoj zdravého životního stylu a užívání všech smyslů.

Dramatická výchova je také úzce spojena s pohybem. Proto právě v této oblasti napomáhá dítěti pohybovat se bezpečně ve skupině dětí, pohybovat se koordinovaně a jistě, dynamicky po delší dobu, být pohybově aktivní po delší dobu, pohybovat se rytmicky a dodržet rytmus, doprovázet pohyb zpěvem, uvědomovat si, co je nebezpečné, zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony.

(RVP PV 2018)

1.2.2 Dítě a jeho psychika

Psychická zdatnost a odolnost, rozvoj intelektu, poznávacích procesů, řeči a jazyka správná výslovnost, gramatická správnost řeči, porozumění, vyjadřování, dorozumívání, vnímání, pozornost, soustředěnost, paměť, tvořivost, vynalézavost, fantazie, sebepojetí, city a v neposlední řadě vůle jsou i pro dramatickou výchovu velmi významné.

Tato oblast je velmi obsáhlá, a proto se dále dělí do třech podoblastí, kterými jsou:

a) Jazyk a řeč

Zde je pro dítě důležité se naučit: správně vyslovovat všechny hlásky, mluvit zřetelně, ovládat dech, tempo i intonaci řeči, pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno, znát většinu slov a výrazů, vyjadřovat své myšlenky, nápady, pocity srozumitelně ve vhodně zformulovaných větách (jednoduchých souvětích), vést rozhovor, domluvit se slovy, porozumět slyšenému, sledovat a vyprávět příběh nebo pohádku (podchytit hlavní myšlenku). Dítě se dále učí prostřednictvím dramatické výchovy: vyprávět zážitky ze sledování filmů nebo pohádek, dodržovat pravidla konverzace (naslouchat, vyčkat na svůj prostor pro vyjádření, zformulovat otázku, udržet oční kontakt), poznat slova, která se rýmují, chápat jednoduché hádanky.

(RVP PV 2018)

b) Poznávací schopnosti

V této podoblasti dramatická výchova napomáhá dítěti vědomě vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů, usnadňuje přechod od konkrétně logického k slovně-logickému myšlení, rozlišovat a napodobovat rytmus, sluchem rozlišovat slova, správně reagovat na světelné a akustické signály, soustředěně poslouchat pohádku nebo divadelní hru, dokončit hru, udržet pozornost při méně atraktivní činnosti, zapamatovat si krátké říkanky, básničky, písničky a reprodukovat je, přijmout jednoduchou dramatickou úlohu, záměrně si vybavit příjemné a nepříjemné pocity, rozvíjet a obohacovat hru podle své představivosti a fantazie, vyjadřovat fantazijní představy, vyprávět příběh

s vizuální nebo akustickou podporou, vyjádřit vlastní pohybové představy, navrhnout další varianty řešení, improvizovat a hledat náhradní řešení.

(RVP PV 2018)

c) Sebepojetí, city a vůle

Zde se učí reagovat přiměřeně na dané situace, hodnotit sebe i ostatní vzhledem k situaci, přijímat drobné neúspěchy, umět se přizpůsobit změnám, přijímat pokyny, plnit činnosti dle instrukcí, umět to, co prožívá vyjádřit slovně, pohybově, mimikou (pomocí dramatické improvizace), rozhodovat sám o sobě.

(RVP PV 2018)

1.2.3 Dítě a ten druhý

Dramatické činnosti a hry jsou často založené na spolupráci s ostatními hráči a jsou vhodné k nácvičku sociálních rolí. Díky dramatické výchově může zažít pocit uznání a ocenění každý, protože není založena na faktech a vědomostech. Prostřednictvím jí se učí děti k přijetí a dodržování pravidel, spolupráci, naslouchání a úctě k ostatním a tím i k prosociálnímu chování.

Mezi očekávané výstupy v této oblasti, které směřují k rozvoji dramatické výchovy patří spolupráce s ostatními, aktivní a bezproblémová komunikace s druhými, navazování partnerských vztahů pro hru, a následné její obohacování, využívání neverbální komunikace, porozumění běžným projevům emocí a nálad, chápání lidské hodnoty každého z nich, dodržování pravidel, umění domluvit se na pravidlech a jejich dodržování jak v mateřské škole, tak i při různých hrách, schopnost dělit se s ostatními o pomůcky.

(RVP PV 2018)

1.2.4 Dítě a společnost

V této oblasti si dítě osvojuje hodnoty nejen materiální, ale i duchovní. Poznává a učí se rozlišovat různé společenské role, se kterými se přirozeně setkává.

Uvědomuje si základní normy chování a povědomí o společenských normách. Dítě se učí prostřednictvím dramatické výchovy: poprosit, požádat, poděkovat ve vztahu s dětmi i dospělými, pochopit podstatu hry a dodržovat její pravidla, rozlišovat společensky nežádoucí chování, vnímat ubližování, agresivitu, pochopit, že každý má své místo ve třídě nebo herní skupině, aktivně zvládat požadavky plynoucí z prostředí, orientovat se v rolích a umět jim přizpůsobit své chování, navazovat s vrstevníky vztahy a porozumět jejich potřebám, pozorně poslouchat a sledovat se zájmem uměleckou produkci, vyjádřit a zhodnotit prožitky, přizpůsobit své chování v kulturních místech.

(RVP PV 2018)

1.2.5 Dítě a svět

Díky dramatickým činnostem se dítě seznamuje s vlastní kulturou, hodnotami i jazykem. Pozoruje odlišnosti jiných kultur a učí se je vnímat je s respektem a úctou.

Mezi očekávané výstupy lze zařadit: orientování se bezpečně ve známém prostředí i v životě, osvojení si elementárních poznatků o okolním prostředí, které je dítěti blízké, povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí, vnímá, že svět má svůj řád, mít poznatky o zvycích a tradicích kraje, přijmout tradici oslav, všímá si dění a změn ve svém okolí.

(RVP PV 2018)

1.3 Dramatická výchova

Dramatická výchova je součástí pedagogických věd a zároveň součástí estetické výchovy. Jde o působení na celou osobnost člověka.

Dramatická výchova bývá často nazývána jako tvořivá dramatika, drama, výchovná dramatika nebo drama ve vyučování. Machková uvádí, že „*dramatická výchova je zkušenostní učení, učení jednáním, osobním poznáváním sociálních vztahů a dějů,*

přesahujícím aktuální reálnou praxi zúčastněného jedince. Účastník v tomto procesu zkoumá vztahy mezi lidmi, situace, jednání i vnitřní život lidí, reálných i smyšlených.“

(Machková 2017, str. 11)

Bláhová dramatickou výchovu chápe jako „*obor, zabývající se osobnostně sociálním učením. V jejím obsahu a metodách se prolínají poznatky a principy především z oboru dramatických umění, pedagogiky a psychologie.“*

(Bláhová 1996, str. 22)

Dramatická výchova může, ale nemusí vyústit v představení pro veřejnost. Vznikla ze spojení pedagogiky a divadla.

„Z divadelní praxe přejala hlavní prostředky, tj. hra v roli, fiktivnost, dramatičnost i psychosomatické disciplíny, tj. techniku řeči a pohybu i řadu dalších pracovních postupů. Z pedagogiky čerpá výchovné a vzdělávací cíle i řadu metod (řešení problémů, kritické myšlení). Čerpá ovšem i z psychologie, především z psychologie osobnosti a z psychologie sociální.“

(Machková, 2017, str. 11)

Dramatická výchova nemá jednotnou platnou definici. Každý si ji vykládá a následně definuje po svém. Mnozí si pod pojmem dramatická výchova představí jen divadelní představení, které je vytvořeno ve snaze zaujmout diváky. Ovšem za slovním spojením dramatická výchova se schovává mnohem více. Proto divadelní představení je jen jednou z možností, nejčastěji však má za úkol primárně působit na samotné aktéry neboli hráče. Jinak řečeno „... u dramatické výchovy je patrný jednoznačný pedagogický cíl, u divadla ne.“

(Valenta, 2018)

Dramatická výchova je založena na dramatické hře. Je to zároveň i jedna ze základních metod dramatické výchovy. Podle S. Kořátkové je „*dramatická hra řízenou strukturovanou činností, která aby mohla nést označení hra, musí plnit atributy hry: poskytnout prostor pro spontánní prožívání, pro radost z dění, zaujetí a tvůrčí aktivitu.“*

(Kořátková 1998, s. 34)

V pedagogickém slovníku najdeme definici J. Průchy, který dramatickou výchovu nazývá „...prostředkem podporujícím osobnostní a sociální rozvoj žáků. Využívá dramatické inspirace a schopnosti člověka jednat v navozených situacích obdobně jako ve skutečných. Vytváří pro žáky příležitost znovu prožívat nebo zažívat situace, s nimiž se setkávají nebo mohou setkat v životě. Učí je orientovat se v nich, hledat řešení a rozhodovat se, přijímat různé role, lépe projevat a chápat city, myšlenky, názory i motivy jednání jiných lidí. Podporuje hledání společných hodnot, vzájemné porozumění a spolupráci.“

(Průcha 2013, s. 60.)

Je tedy nezpochybnitelné, že dramatická výchova je důležitá pro rozvoj jedince a dále k vytváření a formování vztahů ve skupině. Nabízí žákům prožitek, utváří vztahy. A to jsou jedny z cílů, na kterých dramatická výchova stojí.

1.3.1 Principy dramatické výchovy v mateřské škole

Dramatická výchova má několik základních principů společných s dalšími obory a předměty vzdělávání, pedagogickými směry a systémy. Jedná se o výchovu zkušeností, prožitek, hru, tvořivost a princip partnerství. Ovšem některé principy dramatické výchovy jsou specifické pouze pro ni. Kromě již zmíněných principů existují i pro dramatickou výchovu specifické jako princip partnerství, psychosomatická jednota člověka, fikce, hra v roli, postup od situace k výrazu, zkoumání života (lidí, jejich charakterů a vztahů) a experimentace s ním a improvizace.

(Machková, 2004)

Zkušenost

Zkušenost patří mezi principy, na kterých byla založena dramatická výchova. Zkušeností rozumíme všechno, s čím přišel jedinec doposud do styku (dovednosti, mezilidské vztahy, vědomosti). Jsou nezbytné k vytváření základu osobních postojů. Zkušenost může být přímá i nepřímá (přetvoření zkušenosti jiných subjektů), vnější (bezprostřední smyslové vnímání) i vnitřní (vlastní vnitřní pochody). „Zkušenost

znamena účast a aktivitu (byť ve fikci, zástupnou či zprostředkovanou) a zaznamenání této účasti v paměti jako trvalé součásti myšlení a citění.“

(Machková, 2004)

Pro dramatickou výchovu je zkušenost nezbytná k porozumění situací, charakterů lidí, vztahů mezi lidmi, ale zároveň i k hlubšímu pochopení různých poznatků.

Prožívání

Prožívání je součástí našeho života. Prožíváme stále, ať jsme aktivní nebo odpočíváme. Každý jedinec má své prožitky individuální, které jsou ovlivněny na základě předchozích zkušeností jedince. Dokonce ani, pokud zažijeme stejnou situaci, nezískáme všichni stejný prožitek.

„Prožitek patří k principům dramatické výchovy proto, že při vstupu do role ve fiktivní situaci prožitím, a tedy i poznáním světa druhých „zevnitř“ dochází k proměnám osobnosti hráče.“

(Machková, 2004)

Prožitkové učení vede k sebehodnocení a potřebě poznávat a experimentovat.

Hra

Dramatická výchova je zcela přirozená v prostředí mateřské školy, právě díky principu hry.

„Hra patří k tomu typu činností, které mají místo ve všech kulturách světa a má naprosto dominantní zakotvení v dětství, kde tvoří základní kámen i osu vývoje dítěte.“

(Koťátková 1998, str. 9)

Hra se proměňuje na základě věku a vývoje dítěte. Liší se v intenzitě a formě. V dospělosti se hra nevytrácí, pouze si hledá místo vedle pracovní činnosti. Avšak nejvýznamnější roli hraje v dětství, kdy je nedílnou součástí pro správný rozvoj dítěte.

„Lidskou hrou vniká do celkové skutečnosti reálných věcí a dějů i ‚reálná‘ sféra smyslu, která je zde, a přece zde není, je teď, a přece není teď.“ (Fink, 1993, s. 250.)

E. Fink (1993) se dále zabývá myšlenkou, že hra je víc než jen chování nebo jednání člověka uvnitř světa, je to neustálé překračování vytyčených mezí, kterými je obklopen.

Teorií a úhlů pohledů na hru je opravdu mnoho. Například anglický filozof H. Spencer se ve svém díle *„Principy psychologie“* dívá na hru jako činnost, která vychází z „přebytku energie“. Tato teorie není úplně komplexní a nevystihuje celou definici hry. Hrou se dále zabýval i psycholog S. Freud, který chápal hru jako „projekci rušivých podnětů“. V praxi to znamená, že dítě si prostřednictvím hraček snaží zrekapitulovat a následně vyrovnat s negativními zkušenostmi nebo vzpomínkami. Tato teorie měla hodně příznivců.

Základními znaky hry jsou podle Koťátkové (2008) spontaneita, radost, zaujetí, tvořivost a opakování. Proto není úplně jednoduché říci, kdy si dítě začíná hrát. Millarová (1978) uvádí, že hra se nejčastěji u dětí vyskytuje mezi osmnácti měsíci a sedmi až osmi roky. Tato úvaha se týká tzv. volné hry, kterou chápe jako hru, která se vyvíjí z vlastní potřeby dítěte a není tudíž řízena dospělým.

Tvořivost

Tvořivost je jeden z nejdůležitějších principů, který by měl učitel v mateřské škole podporovat. Ale i zde platí přísloví „Všeho s mírou“. Vhodným rozvojem kreativity se především myslí kladením vhodných otázek a podnětným prostředím. Důležité je brát na vědomí názor dětí, ale nesoudit ho, jestli je správný nebo ne.

Rozvoj tvořivosti je založen na fikci a fiktivních situacích. Právě magičnost a fikce jsou neodmyslitelnou součástí života předškolního dítěte.

(Machková, 2017)

Partnerství

Pojem partnerství je spojeno s komunikací, kooperací a tolerancí. Dále také tvoří pohodové klima a právě to je podmínkou pro dramatickou výchovu. Partnerství, empatie a tolerance jsou potřebné pro spolupráci, na které právě výchova stojí. Zároveň tvoří protipól k soutěživosti a „sólovému“ stylu života.

Princip partnerství by měl fungovat i mezi učitelem a dítětem a to nejen v dramatické výchově, ale i v mateřské škole po celý den.

(Machková, 2017)

Psychosomatická jednota

Psychosomatická jednota člověka, znamená jednota jeho vnitřního světa s tělem. Jedná se o „*schopnost vnímat své prožitky a jednat v souladu s nimi, nebát se sdělit ostatním své pocity.*“ (Svobodová, Švejdová, 2011, str. 57). Tento princip se netýká jen dramatické výchovy, ale i teorie herectví, kterou se mimo jiné zabýval K. S. Stanislavský. Díky tomuto principu lze dojít k poznání sebe sama a následně i k sebereflexi. Zároveň se jedná o recept pro spokojený život, protože jednota těla a duše napomáhá vyjadřovat své skutečné pocity, prožitky a tvoří důvěrnou atmosféru.

(Svobodová, Švejdová, 2011)

Zkoumání a experimentace

Pro dítě předškolního věku je přirozená touha experimentovat a zkoumat. Z pravidla nestačí jeden námět, jedno řešení. Je potřeba si situaci přehrát několikrát a vymýšlet různá řešení. Učitel by měl vždy vycházet ze zájmů dětí. Zkoumáním si dítě rozvíjí kreativitu a zároveň i kritické myšlení. Pokud dítě dostane prožitek, lépe si věc zapamatuje. A právě na prožitku je založena dramatická výchova.

(Machková, 2017)

Improvizace

Improvizace neboli jednání bez přípravy a textu, je důležité nejen pro dramatickou výchovu, ale i pro každodenní život. Jde o reakci na vzniklé situace nebo překážky a konflikty. Improvizace je typickým příkladem hravosti. Ovšem je potřeba při činnostech s dětmi zadat přesně situaci, pohyb nebo text, který budou říkat, je na pouze dětech samotných. Improvizovat by měl umět především pedagog, aby mohl svižně reagovat na dětské otázky a podněty.

(Svobodová, Švejdová, 2011)

1.3.2 Metody a formy dramatické výchovy

„Metoda je cesta, která nás vede k cíli. Je to činnost pedagoga a dětí (někdy shodná, jindy rozlišná), která by nám měla pomoci prozkoumat, ujasnit, a vysvětlit některé skutečnosti tak, abychom se posunuli kousek dál k vytyčenému cíli nebo cílům.“

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 69)

Metod a technik dramatické výchovy je velké množství, proto jsem vybrala jen několik z nich.

Asociační kruh

Asociace neboli myšlenkové spojení není úplně typická technika dramatické výchovy. Ale zařazujeme ji sem proto, že provokuje myšlení, fantazii a představivost, které jsou pro dramatickou výchovu velice důležité. Asociace nemusí být pro všechny aktéry vždy srozumitelná. Ale ty méně srozumitelné provokují člověka k přemýšlení. Důležité je nikdy dětem jejich asociace nevyvracet, ale můžeme je požádat o vysvětlení.

Příklad asociačního kruhu: *„Košík putuje po kruhu a děti opakují a doplňují větu. Když se řekne košík, napadne mě ...“*

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 71)

Práce s rekvizitou

Práce s rekvizitou není jen dovednost pro herce a loutkoherce, ale měl by ji ovládat i průměrně zdatný pedagog.

„Co by to bylo, kdyby to nebyl ...(košík)?“ Otázka, která provokuje fantazii a zároveň ji lze zařadit mezi otázky, kterými je možné vyprovokovat filozofickou diskuzi nebo dokonce motivovat hráče k rozehrání improvizované etudy.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 72)

Narativní pantomima

Narativní pantomima je spojení mluveného slova s pantomimickým tedy pohybovým znázorněním. Vychází ze spontánní dětské hry, a proto je vhodná do mateřských škol. Tato technika umožní dětem si lépe zapamatovat děj skrz pohyb a díky skupinové pantomimě se mohou zúčastnit i stydlivé děti.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 73)

Simultánní a pantomimická ilustrace

Velmi významná a efektivní technika v předškolním věku. Lze ji zahrnout pod pojem narativní pantomima. Nejčastěji se používá pro ilustrování říkadel, rituálů nebo krátkého vyprávění. Nejprve má formu improvizované pantomimy, později můžeme zafixovat. V tomto případě je pro děti zajímavější si pohyby vymyslet.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 74)

Diskuze

Diskuze je formou rozhovoru ve větším počtu lidí. Nabízí otevřený prostor pro vyjádření každého. Jedná se o jednu z nejpoužívanějších, ale zároveň nejtěžších metod u dětí předškolního věku. Pro dramatickou výchovu je nepostradatelná proto, že posouvá děj, ukončuje a uceluje určitou část příběhu.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 76)

Hra v roli

Vychází ze spontánní hry dítěte a zároveň ji lze vnímat jako princip dramatické výchovy. Rozdělujeme ji do třech základních typů podle míry ponoření se do dané role.

- a) **Simulace:** Hráč je sám sebou v určité fiktivní situaci. Často se objevuje v námětové spontánní hře dětí. Například: *„Děti, letadlo je připraveno, cestující mohou nastoupit. Netlačte se, prosím. Máte letenku, slečno Janičko?“*.

(Svobodová, Švejdvová, 2011, str. 77)

- b) **Alterace:** *„Hráč přijímá roli určité jiné osoby, ale hraje ji tak, jak on by se choval, kdyby byl tou danou osobou.“* (Svobodová, Švejdvová, 2011, str. 77) Dítě je v roli, ale do své role promítne své charakteristické vlastnosti.

- c) **Charakterizace:** Z hlediska provedení nejtěžší typ provedení hry v roli. Dítě přijme roli s jejím chováním a všemi charakteristickými znaky. Potlačí vlastní rozpoložení a vcítí se do své role. *„Co myslíte děti, jak by se asi zachovala taková hodně protivná Nanyňka?“*

(Svobodová, Švejdvová, 2011, str. 77)

Přijmout roli dítěti může usnadnit nějaký kostým nebo jen kostýmní prvek. Role dítěti nelze vnutit, ale pouze nabídnout. Důležitým pravidlem pro hru v roli je možnost vystoupit z role a to tak, že odložíme kostýmní prvek nebo celý kostým. Pro učitele v roli je to ještě významnější. Díky tomu, se dítě lépe orientuje v situaci. Učitel v roli je pro dítě partnerem a spoluhráčem. Zároveň posouvá děj dál, motivuje, provokuje děti k akci nebo ujasňuje situaci.

(Svobodová, Švejdvová, 2011, str. 77 - 81)

Improvizace

Jednání v situaci bez předchozí domluvy a přípravy. (volně podle Valenty, 1997). Lze vnímat jako jeden z principů dramatické výchovy. Improvizace může být pohybová:

„Kdo chce, může vstoupit do kruhu, představit se a předvést nám něco, co dobře umí“ nebo slovní: „Dobrý den, dámy a pánové, já jsem reportérka z rozhlasové stanice Hezký den a přišla jsem vám položit několik otázek“. Může probíhat jednotlivě, ve dvojicích nebo skupinách. O interpretaci se nejedná, pokud je dětem řečeno, co mají dělat. Takové jednání nevnímáno jako spontánní ale jako interpretace textu pomocí dramaturgie.

(Svobodová, Švejdrová, 2011, str. 83)

Štronzo

Štronzo znamená zastavení, zkamenní, konec pohybu. Jednoduchá technika, kterou lze zvládnout pomocí motivovaných her. „Až si nasadím na hlavu korunu, bude ze mne královna a vy budete mé děti, princezny a princové. Královna je velice nervózní, proto když je doma nesmí se nikdo pohnout. Ale pokud není doma, všichni pobíhají. Proto když se k vám otočím zády a řeknu: „Královna není doma“ můžete řídit. Až se otočím zpátky a řeknu: „Královna je doma“ musíte stát na místě.“

(Svobodová, Švejdrová, 2011, str. 83)

Živý obraz

Technika, která nám umožňuje zastavit na okamžik čas. Jedná se o pantomimické zobrazení bez pohybu. U této činnosti je důležité stanovit „*ohraničení obrazu*“. Ve skutečnosti se jedná o použití slovních pokynů (štronzo, cvak, stop) nebo jen úder do tamburíny. Protože děti předškolního věku v jedné poloze dlouho nevydrží, jde jen o několik vteřin, po kterých o pět musí následovat slovní pokyn (šupito presto, hop, dost) nebo úder o tamburínu. Předem domluvený pokyn, že se mohou opět hýbat.

(Svobodová, Švejdrová, 2011, str. 84)

Oživlé štronzo (oživlý obraz)

Zde se jedná o slovo štronzo, které nám pomůže prožít danou situaci. Ujasnit si pocity v daný okamžik. Podobná technika jako živý obraz, který rozehrajeme po sdělení pocitů dál. A můžeme zjistit, co se dělo dál. Slouží jako prostor pro reflexi.

(Svobodová, Švejdrová, 2011, str. 84)

Vnitřní hlasy

Technika, díky které prozkoumáme a pochopíme myšlení a jednání druhé osoby. Učí nás empatii a porozumění, ale zároveň i dovednost formulovat vlastní myšlenky. Například: *„Je večer. Mařenka a Jeníček se domů nevrátili. Maminka sedí u stolu a je smutná. V hlavě má plno myšlenek. Kdo má nápad na maminčinu myšlenku, může ke mně přijít dotknout se mě a říct myšlenku nahlas ...“*

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 85)

Horká židle

Rozvíjí u dětí schopnost pochopení jednání druhé osoby, podporuje empatii a klást smysluplné otázky. Důležité je, každou otázku přijmout, žádnou neodsuzovat, ale naopak ji pomoci dítěti dotvořit. Děti by se na „*horkém křesle*“ měly střídát, aby v negativní situaci dlouho nezůstával jen jeden hráč. Hned na začátku by se mělo stanovit pravidlo, že pokud to není někomu už příjemné, má právo odejít. Například: *„Chlapec si vezme na hlavu kšiltovku a tím vstupuje do role Pepíčka. Ostatní děti se ho ptají na různé otázky. Proč jsi Nanynce rozšlapal košíček?“. „Chlapec v roli Pepíčka odpovídá.“*

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 85 - 86)

Reflexe

Jedná se o evaluační proces, který nám pomáhá zjistit, jak děti pochopily problém. Pro děti je důležitý z hlediska shrnutí, co si prožily v příběhu a zároveň zvýrazňuje důležitá místa v ději. Podobu reflexe v dramatické výchově má i kreslení (u mladších dětí) nebo diskuze (u starších dětí) anebo improvizace na dané téma (jak by to dopadlo, kdyby ...).

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 86)

Postojová osa (škála)

Postojová osa je další metodou, kterou lze použít k reflexi tématu. Jedná se o hodnotící techniku, která nám pomáhá se rozhodnout. *„Přečteme si Perníkovou chaloupku nebo Budulínka?“*

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 86 - 87)

Tvůrčí psaní

V mateřské škole má podobu, kdy paní učitelka píše, a děti vymýšlejí text. „*Jak by to dopadlo, kdyby ...?*“. Společně je možné napsat povídku, písničku, básničku anebo celou knihu, kterou děti mohou ilustrovat. Technika, skrz kterou opět lze reflektovat naše pocity nebo příběh. Probouzí v dětech touhu naučit se číst a psát. Pravidlem by mělo být, že v „*knize*“ by měl nechat nějakou myšlenku úplně každý ze zúčastněných.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 88)

Zástupné předměty a loutky

Zástupný předmět může být pouze v jednom znaku shodný se skutečností. Ale i přesto ho děti v předškolním věku nemají problém přijmout (například: „*holub = bílý kapesník*“). Pokud ale zástupný předmět oživíme pohybem, stává se loutkou. Loutky i zástupné předměty patří do předškolního vzdělávání i dramatické výchovy. Ale právě v dramatické výchově má roli talismanu, symbolu.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 88 - 89)

Zvukový kruh, zvuková koláž

Jedná se o techniky, které dopomáhají navodit potřebnou atmosféru. Technika, která dokáže s minimálními prostředky, vytvořit obrovský efekt (myšlenky maminky, silný déšť = hrách ve sklenici).

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 89)

Zrcadla

Zrcadla mohou být obličejová i celotělová technika. Vyžaduje soustředění. Můžeme všichni zobrazovat, co dělá jeden nebo ve dvojicích. Nejprve můžeme zrcadlit jen jednu část těla (drobný pohyb ruky).

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 89 – 90)

Navození prožitku v simulovaných podmínkách

Simulace podmínek je vhodným prostředkem pro uvědomění si, jak se kdo cítil v určitých podmínkách (Jeníček v kleci = dítě ve švédské bedně). Tato metoda patří více do prožitkového učení, ale doplňuje činnost „jako“ o skutečný prožitek.

(Svobodová, Švejdová, 2011, str. 90)

1.4 Sociální učení

„Učení, které se (na rozdíl od individuálního učení o samotě) uskutečňuje v sociálních situacích, v intervenci s jinými lidmi. Jedinec si osvojuje sociální zkušenosti a snaží se je využívat. Výsledkem je osvojení si určitých sociálních rolí, postojů, rozhodovacích strategií, způsobů chování a jednání. Sociální učení může mít různé podoby: observační učení, nápodoba vzoru (napodobuje se chování, postoje, emocionální reakce, způsob uvažování a rozhodování) apod. Sociální faktory mohou učení napomáhat, ale někdy ho též tlumit či blokovat.“

(Průcha, 2001 str. 273)

1.4.1 Sociální učení dětí předškolního věku prostřednictvím dramatické výchovy

Dramatická výchova má dva základní pilíře, které se týkají obsahu, cílů a metod. Jedním z nich je osobnostně sociální rozvoj neboli výchova člověka ve všech jeho složkách osobnosti. A na druhé straně stojí divadlo jako dramatické umění a esteticko – umělecká hodnota. (Machková, 2007)

Podob a pojetí dramatické výchovy je mnoho. Liší se na základě instituce, kde je dramatická výchova prováděna. Jiný charakter bude mít na základní škole nebo v divadelních souborech. Pravidlem ale zůstává, že jeden pilíř bez druhého nemůže být. Teprve tehdy pokud se obojí spojí, hovoříme o kvalitní dramatické výchově.

Díky dramatické složce zařazujeme typ této výchovy do oblasti estetické. Řadíme ji sem proto, že vede člověka k tvořivosti, hledání významů v běžných věcech a hledání jedinečnosti v každodenních věcech a situacích.

Podle Machkové (2007) dramatická výchova souvisí s uměním hlavně pro „*umělecký pohled na svět, který nevystačí s pouhým popisem*“. Jedná se o schopnost hledat smysl a následně ho pojmenovat ve věcech a situacích. Základními dovednostmi jsou dále komunikace, rytmus a temporytmus, hra v roli, schopnost vyprávět, reakce na partnera, vést dialog, ale i kultivované chování.

Naopak s osobnostně sociálním rozvojem souvisí psychické funkce neboli pozornost, vnímání, představivost, myšlení, fantazie ale i city a důležitou roli hraje vůle. Mezi schopnosti a rysy osobnosti patří temperament, tvořivost a inteligence, dále empatie nebo intuice. Prioritou pro dramatickou výchovu jsou sociální vztahy a dovednosti. Jedná se o interakci, percepci a komunikaci, kooperaci, zvládnutí konfliktních situací, zvládnutí agrese, ale i sebeprosazování, sebehodnocení a osvojování si sociálních rolí a norem. Důležité je odstraňování předsudků, sebepojetí, žebříček vlastních hodnot a utváření vlastní filozofie.

(Machková, 2007)

Obě roviny se prolínají v dramatické výchově. Právě estetická funkce a elementární dovednosti utváří osobnost jedince. Nelze upřednostňovat jednu složku od druhé.

1.5 Kooperativní učení

„Učení liší se od individuálního tím, že je postaveno na spolupráci osob při řešení složitějších úloh. Řešitelé jsou vedeni k tomu, aby si dokázali rozdělit sociální role, na dílčí úkoly, naučili se radit si, pomáhat, sladovat úsilí, kontrolovat jeden druhého, řešit dílčí spory, spojovat dílčí výsledky do většího celku, hodnotit přínos jednotlivých členů atd.“

(Průcha Jan, str. 134)

1.5.1 Kooperativní učení dětí předškolního věku prostřednictvím dramatické výchovy

Využití dramatické výchovy v mateřské škole je zaměřeno na vybrané principy, které vyplývají z psychosociální úrovně vývoje dítěte, mluvíme o zkušenostech, schopnostech, dovednostech a postojích.

V období předškolního věku dítě dokáže respektovat stanovená pravidla. Vkládá do hry vlastní kreativitu. V tomto věku se učí vyrovnat s prohrou a ovládat vlastní emoce. Tím se formuje jeho chování k ostatním vrstevníkům a je schopno s nimi řešit případné konflikty.

(Puhrová, 2018)

1.6 Hra a její význam v pro dítě v předškolním věku

Hra je nejčastěji spojována s dětmi, ale není to zcela úplně pravda. Hra má v životě člověka nezastupitelnou roli. Prolíná se všemi etapami života člověka, pouze mění svou podobu.

Období předškolního věku je u dětí nazýváno „zlatým věkem“ hry. V tu dobu hra převládá nad ostatními činnostmi. Je to příprava pro život, pro budoucí práci. Hra je v předškolním věku organizovanější, složitější, individuální, ale i skupinová. Převládají hry námětové, které nejčastěji vychází ze zkušenosti dětí v jeho známém prostředí.

(Mišurcová, Fišer, Fixl, 1980)

Koťátková (2014) uvádí, že hra je přirozenou činností, která vychází z vnitřní potřeby jedince, a proto je pro něj radostná. Přináší mu vnitřní uspokojení. Díky tomu se dítě nevědomě učí a získává zkušenosti.

Mišurcová (1980) uvádí, že funkci hry spatřuje v odpočinku po práci, kdy si jedinec může vybit nadměrnou energii. Zároveň je projevem napodobivého pudu a lze ji považovat za přípravu na život.

1.6.1 Typy her a jejich dělení:

V pedagogice je hra chápána jako prostředek k dosažení výchovného a vzdělávacího cíle. S tím souvisí i typologie her, kdy si pedagogové vybírají typ hry podle potřeb dítěte a podle využití k plnění cílů. Na hru se můžeme podívat z mnoha úhlů pohledů. Například v jakém prostředí se odehrává, za jakých podmínek probíhá, kolik hráčů se jí účastní apod. Suchánková (2014) nastiňuje několik typů dělení her. Mezi ně patří:

1.6.1.1 Dělení hry podle vedení:

Spontánní (volná) – hra vycházející z naší vnitřní motivace. Děti si samy volí námět, záměr, pomůcky pro hru. Spontánní hra tvoří základ pro navozené a vedené hry.

Dle Kořátkové (2014) je volná hra pro dítě velmi důležitá. Jedná se o základní potřebu předškolního období. Stejně tak ale jako volná hra je velmi důležitá, tak i záměrné podněcování rozvoje dítěte.

Navozená – činnost nabízená paní učitelkou, kterou děti motivuje (např.: „*Co kdybys postavil domeček pro zvířátka, aby měla kde spinkat?*“)

Vedená – hra, do které svým jednáním zasahuje učitelka a ve spontánní hře určuje pravidla nebo sama nabízí činnost na základě předchozích prožitků. Tato činnost pak z pravidla obsahuje vzdělávací cíl a směřuje k očekávaným výstupům v RVP PV.

1.6.1.2 Dělení hry podle organizace:

Tvořivé – jedná se o spontánní hry, při kterých si dítě samo volí námět a celkový vývoj hry. Obsah těchto her je vztah k materiálnímu světu.

- a) **Předmětové – manipulační** – manipulace s předměty kolem sebe, poznávání vlastností předmětů
- b) **Úlohové – námětové** – nápodoba činnosti dospělého, přebírání rolí
- c) **Dramatizační – snové** – vytváření si postav a následně dějů ve své představivosti
- d) **Konstruktivní** – manipulace materiálem stavebnice (stavba komínu z kostek)

S pravidly – založené na interakci účastníků, dodržování pravidel a podřízení se.

- a) **Pohybové hry** - převládající aktivita pohyb – míčové hry, honičky, hry se zpěvem
- b) **Didaktické – intelektuální** – typické pro svůj pedagogický záměr

1.6.1.3 Dělení hry podle aktivity:

Napodobovací – vytváření příběhu ze svého okolí, knihy nebo filmů. Jedná se o hru „na“ – na doktora, na rodinu.

Dramatizující – pomocí nich lze vidět téma z různých pohledů, podporují schopnost řešit situace. Děti si v nich vytváří vlastní postoje a názory.

Fiktivní – rozvíjí fantazii a tvořivost, zároveň umožňují měnit skutečnost, často se prolínají s náměrovými a dramatickými hrami.

Konstruktivní – hry vycházejí z manipulace s předměty a směřují k určitému výtvaru. Patří sem hry se stavebnicí, kostkami, ale i výtvarné a pracovní.

Pohybové – upevňují pohybové dovednosti i schopnosti, řadíme k nim hry sportovní, taneční nebo pohybové – improvizáčnické.

Sociální – naplňují potřebu partnera pro hru. Jedná se o hry námětové, pohybové, dramatizující i konstruktivní.

Další dělení může být podle motivace, podle věku či podle rozvíjené oblasti – fyzické, psychické nebo sociální. (Suchánková 2014)

1.6.1.4 Dělení hry z pedagogického hlediska

Pro svou práci jsem si vybrala dělení z pedagogického hlediska dle Mišurové (1980):

Z pedagogického hlediska dělí hry do dvou skupin – hry tvořivé a hry s pravidly.

- **Hry tvořivé** (volné, spontánní) – dítě si samo volí námět
 - **Předmětové** – manipulace a poznává předměty kolem sebe
 - **Námětové (úlohové)** - dítě na sebe bere roli dospělého, jedná se o nápodobu
 - **Dramatizační** – děj vytvořený v dětské představě, rozhovor s vymyšlenou postavou
 - **Konstruktivní** – záměrná manipulace s přirozeným nebo umělým materiálem
- **Hry s pravidly**
 - **Pohybové** - hry se zpěvem, honičky, míčové hry

- **Intelektuální (didaktické)** – zaměřeny na rozumové schopnosti (skládanky, stolní hry)

1.6.1.5 O hře

Pro většinu her je důležitý materiální podnět neboli hračka, která podněcuje fantazii, tvořivé myšlení a zároveň vytváří podmínky pro hru.

Dle Millarové (1978) si děti hrají už od narození. Iniciátory hry jsou rodinní příslušníci, ale i cizí lidé, kteří na dítě mluví, dotýkají se ho a smějí se na něj. Ačkoliv si děti hrají nejprve samy, po té si hrají paralelně vedle ostatních dětí a v pozdějším předškolním věku si dokážou hrát společně. I přesto všechno Millarová označuje vznik sociální hry od narození.

Oponuje ji Piaget, který tvrdí, že kooperativní hra se vyvíjí až kolem osmého roku. Kdy je dítě schopno komunikovat a řešit problémy. K této teorii přispívá i to, že děti mladšího věku se nedokážou soustředit na více osob na jednou.

Hra je pro děti důležitá z hlediska zkušeností, které dítě získává. Naučí se o věci dělit a střídat se ve hře se svým partnerem. V předškolním věku se u dětí začíná objevovat soutěživost a potřeba porovnávat se s ostatními vrstevníky. Začínají se tvořit party, které vznikají z potřeby poměrování sil s ostatními. V tomto období zaniká zájem o hračky. Uplatňují se hry pohybové, organizované a s jednoduchými pravidly. Právě tyto druhy her dle Millarové (1978): *„poskytují skupině společný cíl, k jehož dosažení může každý přispět a cítit se takto platným členem, i když jen pro tuto chvíli.“*

(Millarová, 1978, str. 231)

Hra je náplní nejen dramatické výchovy, ale i mateřské školy a velmi často ji můžeme objevit i na prvním stupni základní školy.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Charakteristika skupiny

Pro svou praktickou část bakalářské práce jsem si vybrala mateřskou školu v Pardubickém kraji, která mi je blízká nejen svou polohou, ale hlavně pro svůj lidský přístup k dětem. Disponuje svou vlastní zahradou s prolézačkami a pískovištěm. Ačkoliv zahrada není zrovna veliká, to mateřské škole na kráse neubírá, protože je v těsné blízkosti přírody s rozlehlými loukami a lesy. Mateřská škola má pouze jednu třídu s věkově smíšenými dětmi.

V mateřské škole jsem byla na praxi po dobu mého studia již několikrát. Během mého působení jsem měla možnost vyzorovat systematickou práci učitelek v této mateřské škole, její provázanost s RVP PV a ŠVP, kde se zaměřují více na pohybovou a výtvarnou aktivitu dětí. Proto jsem se rozhodla, za pomoci paní ředitelky zřídit dramatický kroužek v odpoledních hodinách pro děti předškolního věku.

Dramatický kroužek probíhá pravidelně od října každé úterý od 14:30 do 15:15 (přibližně 45 minut- dle potřeby dětí). Jedná se o skupinu 12 dětí předškolního věku. Celou koncepci dramatického kroužku jsem postavila nejen na metodách dramatické výchovy, ale na činnostech hudebně či pohybově dramatických tak, aby všechny činnosti byly pro děti zajímavé. Jednotlivé lekce mají stálou osnovu. Témata lekcí vycházejí z ročních období či jsou inspirované pohádkovými příběhy.

2.2 Metody výzkumu - pozorování, rozhovor, analýza edukačních materiálů

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvořit metodický materiál, ve kterém se učitelky seznámí s metodami dramatické výchovy a dále je budou zkoušet v praxi s dětmi v mateřských školách. Metodický materiál jsem ověřila v praxi při zájmovém kroužku. Při své práci jsem využila metodu zúčastněného pozorování, nepřímého pozorování a rozhovoru.

Zúčastněné pozorování

V této metodě jde o sledování aktivit přímo ve zkoumaném terénu, kdy je pozorovatel účastný aktivity nebo pozorovatelem, od ostatních aktérů činnosti se liší tím, že sleduje záměr nebo cíl činností. Výhodou tohoto pozorování je, že díky němu získáme detailní a přený popis situace. Další výhodou je, že umožňuje pochopit celou situaci v kontextu a pozorovatel si tak může utvořit vlastní názor na danou věc.

(Švaříček, Šedřová, 2014)

Nepřímého pozorování

Jedná se o metodu, kdy se pozorovatel neocitá přímo ve zkoumaném terénu, ale sleduje pouze záznam. Jako nepřímé pozorování můžeme vnímat pozorování objektivem kamery nebo analýza audiozáznamů.

(Švaříček, Šedřová, 2014)

Rozhovor

Nejčastěji používaná metoda pro sběr dat zejména v kvalitativním výzkumu. Pomocí této metody jsou zkoumáni členové určitého prostředí nebo skupiny. Díky rozhovoru může badatel lépe porozumět názoru a pohledu jiných lidí skrz ověřené otázky.

(Švaříček, Šedřová, 2014)

Příprava na jednotlivé lekce:

Při přípravě jednotlivých lekcí jsem přemýšlela, jaké budou hlavní cíle lekce, z jakého tématu budu vycházet, jaké zkušenosti děti mají a jaké zkušenosti činností získají, jakých hodnot se činnosti dotknou, co a jak děti prožijí a co si uvědomí.

Abych mohla jednotlivé lekce zpětně reflektovat, připravila jsem si pro sebe jednotlivé otázky, na které si během evaluace budu odpovídat:

Splnila jsem cíl, který jsem si stanovila?

Co nového se děti dozvěděly nebo naučily?

Co se dětem nebo mě (ne)podařilo a proč?

Jak postupovat v příští lekci?

Na co je potřeba se více zaměřit?

Při sestavování jednotlivých lekcí jsem se zaměřila i na jednotnou strukturu. Každá lekce obsahuje:

1. Úvodní naladění na společnou práci – část startovací
2. Navození soustředění a průpravná část – motivační část
3. Hlavní cíl lekce – plnění daného cíle
4. Závěrečná část – shrnutí, reflexe

Předvýzkum

Dle výše zmíněné struktury jsem vytvořila lekci, kterou jsem si pouze zjistila časovou dotaci a počet účastníků na zájmovém kroužku. Pro první lekci jsem si zvolila heterogenní skupinku 12 dětí předškolního věku.

Naplánované jsem měla činnosti na 30 minut. Ale při realizaci jsem zjistila, že děti jsou zvědavé, a tak zvládnou program na 45 minut. Proto jsem použila dodatečnou činnost, kterou jsem předpokládala, že z časového hlediska nestihneme. Díky této lekci jsem si vyzkoušela, jak děti budou reagovat na jednotlivé lekce.

2.3 Realizované lekce

2.3.1 1. LEKCE - Poznej svého kamaráda

Cíl - seznámit děti s metodou Asociační kruh

Další cíle: Rozvoj prosociálního chování dětí

Seznámení se s pojmem kamarád

Zapamatování si jmen navzájem ve skupině

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: kamínek, deka, klubíčko vlny, pastelky a papíry

- **Rozhovor na uvolnění** - Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“

(Hana Švejdová)

- **Hra na seznámení** - stojíme v kruhu a jeden se představí, řekne a ukáže, co umí. „*Já jsem Eliška a umím skákat.*“ Všichni po mně zopakují: „*Ty jsi Eliška a umíš skákat.*“
- **Motivace** – „*Ahoj děti, dnes si budeme spolu hrát a já bych potřebovala vědět, kdo je to kamarád*“

1. Metoda – Asociační kruh

Když se řekne kamarád, napadne mě ...

- **Hra na draka** – všichni leží na zemi a mají zavřené oči. Učitel chodí po místnosti s dekou a říká: „*Přiletěl k nám velký mrak, a ztratil se nám jeden drak.*“ Na nějakého hráče položí deku. Ostatní otevrou oči a snaží se uhodnout, kdo je pod dekou.
- **Kdo má rád, co má rád** – hráči stojí v kruhu čelem k sobě, učitel říká: „*Kdo má rád špagety, je tady.*“ Všichni, kdo se s touto větou ztotožňují, udělají krok dopředu a řeknou nahlas: „*jsem.*“
- **Pavučina přátelství** – Hráči sedí v kruhu, jeden z nich dostane do ruky klubíčko provázku. Hráč řekne jméno toho, komu posílá klubíčko a drží kousek provázku. Když se vystřídají všichni, vznikne propletená pavučina. Pavučinu děti položí na zem.
- **Písnička** – „*Ať si zdejší nebo z Korsiky, z Číny nebo z horské Afriky, ať jsi z kterékoli země, stiskni moji ruku pevně. Pojd' si hrát, pojd' si hrát, můžeš být můj dobrý kamarád. Ať máš třeba jiné návyky, oči jako černé uhlíky, ať máš jinou barvu pleti, jinou řeč než naše děti. Pojd' si hrát, pojd' si hrát, můžeš být můj dobrý kamarád.*“ (hudba: Stanislav Chudoba, text Marie Adamovská)

(Píseň s pohybem kolem pavučiny přátelství)

Reflexe s dětmi

Líbila se vám dnešní lekce?

Kristýnka: „*Mně se to líbilo. Nejvíc se mi líbilo, jak jsi nás přikryla dekou.*“

Co jsme se dneska o sobě dozvěděli?

Anička: „*Já jsem se dozvěděla, že Kuba má doma prase.*“

Kdo je to kamarád?

Honzík: „*Kamarád je Pepa, protože si se mnou hraje.*“

Namaluj sám sebe, jak se vidíš? Jak vypadáš?

Sebereflexe

Za začátku lekce byla cítit nejistota a ostych od některých dětí. Do činností se zapojily všechny děti. Ačkoliv se znají z mateřské školy, při této lekci se o sobě navzájem dozvěděly plno informací. Dnešní lekcí jsem děti seznámila s metodou dramatické výchovy, která se nazývá asociační kruh, která pobízí k myšlení, ale zároveň rozvíjí fantazii. Při této metodě si děti procvičily jim dobře známé pravidlo, že mluví pouze jeden a ostatní mu naslouchají. Dále si děti vyzkoušely metodu reflexe. Z jejich upřímných a pozitivních reakcí jsem nabyla pocit, že se lekce vydařila. Během lekce jsem si uvědomila prostor ke zlepšení při tvoření pavučiny přátelství, kterou jsme sice vytvořili, ale dále ji nijak nevyužili. Pro příště bychom si mohli pavučinu připevnit na velký papír a následně kolem ní přidělat malé postavičky dětí. Nebo ji zkusit zpátky rozmotat tím, že bychom říkali jména dětí od posledního k prvnímu, který drží začátek pavučiny. Děti si z lekce odnesly poznatky o svých kamarádech, popřemýšlely nad pojmem kamarád a společně si pohrály.

2.3.2 2. LEKCE - Hříbátko se představuje

Cíl - seznámit děti s metodami - postojová osa, práce s rekvizitou, narativní pantomima

Další cíle: Rozvoj prosociálního chování

Seznámení s maskotem Kvídem

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: plyšové hříbátko (maňásek), lano, prsten, papíry a pastelky

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – *„Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.“*

(Hana Švejdová)

- **Motivace** - *„Víte, koho jsem tu dneska potkala před vaší školkou? Chudák tam tak ležel úplně sám, promočený a špinavý od deště. Ptala jsem se ho, komu patří, on říkal, že nikomu, že se jmenuje Kvído. Tak jsem ho zatím vzala jen do chodby a slíbila jsem mu, že se zeptám vás, jestli si s námi může hrát. Co myslíte?“* (rozhovor s dětmi)
- **Rozhodovací škála**
 1. **Metoda postojová osa (škála)** – *„Kdo souhlasí, aby si s námi Kvído hrál?“* Na zemi je natažené lano. *„Kdo souhlasí, aby si s námi Kvído hrál, ať se postaví vlevo.“* (ukázat rukou, abychom se ujistili, že děti znají strany). *„Kdo nesouhlasí, s tím, aby si s námi Kvído hrál, ať se postaví vpravo. A kdo neví nebo není rozhodnutý, ať se postaví doprostřed lana.“*
- **Představení Kvída dětem** – (učitel hra s maňáskem)
 2. **Metoda práce s rekvizitou** - *„Ahoj, já jsem Kvído.“* (Stydlivě se schovává za učitelku). *„Teda vás tady je, já se úplně bojím. Neublížíte mi? Víte, vy jste všichni tak velcí, větší než já, tak jsem z vás měl trošku strach.“* (přestane se schovávat a rozhlíží se po okolí) *„A co tady vlastně všichni děláte? A můžu s vámi?“*
- **Představení se Kvídovi** – Každé dítě podá Kvídovi ruku a představí se mu. *„Ahoj, já jsem Anička a mám ráda zmrzlinu. Je mi už 6 let.“*

- **Říkanka s pohybem** - „Půjdem s Kvídem do kola. Dej pozor, koho zavolá! Málo nás, málo nás. Pojď, Aničko mezi nás.“ Říkanku říkáme a u toho se točíme za ruce v kruhu, koho jméno řekneme, přidá se k nám.
- **Reflexe**
 3. **Metoda reflexe** – „Když jste byli malí a přišli jste do školky poprvé bez maminky, báli jste se ostatních dětí?“
Viktorka: „*Já když jsem přišla do školky, tak jsem se držela maminky a brečela jsem, nechtěla jsem ji pustit.*“
Mareček: „*To já jsem se teda nebál, já jsem šel hned.*“
Honzík: „*Já jsem se bál a brečel jsem. Ale maminka pro mě chodila po obědě. Tak to rychle uteklo.*“
- **Kvídovi zvířecí kamarádi** – „Kvídovi se tady u vás ve školce moc líbí, ale přece jenom mu tu chybí jeho zvířecí kamarádi, co kdybychom mu je připomněli?“
- **Zaklínání ve zvířátku**
 4. **Metoda narativní pantomima** - učitelka má na prstě prsten a tím otáčí a říká zaklínadlo „*Zaklínám všechna batolata, ať jsou z nich (koťátka, štěňátka) na to tata.*“ Děti se chovají a vydávají zvuky jako dané zvířátko.

Reflexe s dětmi

Co se ti líbilo na dnešní lekci?

Janička: „*Mně se líbilo, jak přišel Kvído.*“

Honzík: „*Mně se teda nelíbilo, jak byl Kvído smutný a špinavý, ale pak zase si s námi hrál.*“

Klárka: „*Mně se nejvíc líbil ten kouzelný prstýnek.*“

Co jsme se dozvěděli o Kvídovi?

Alžbětka: „*Kvído nikoho nemá, tak bude s námi.*“

Kubík: „*Kvídovi se stýská po jeho kamarádech zvířátkách.*“

- **Malování** - Kvída nebo svých kamarádů

Sebehodnocení

V této lekci děti nejvíce ocenily použití maňáska Kvída (metoda práce s rekvizitou). Zvolila jsem záměrně hříbátko, protože děti mají velmi blízko ke koním. Do všech aktivit se děti zapojily. Dokonce i tišší děti komunikovaly s Kvídem. Dále si děti vyzkoušely metodu, která se nazývá postojová osa. V této metodě se projevily jejich rozhodovací schopnosti. Některé děti byly hned rozhodnuté, některé se řídily tím, kam si stoupl jeho nejlepší kamarád. Při této aktivitě jsem se bála, aby si zvolily možnost příchodu Kvída do třídy, protože na opačnou možnost jsem nebyla připravena. K mému štěstí se až na dva chlapce všichni rozhodli pro pozvání Kvída dál. Pro příště bych určitě počítala s negativní odezvou v postojové škále a připravila si náhradní program. Z reakcí dětí v průběhu lekce jsem usoudila, že nejvíce je zaujala metoda narativní pantomima, kdy se proměňovaly děti ve zvířátka. Tato činnost nebrala konce a neustále mě prosily, abych ještě přidala další zvířátka. Lekci hodnotím pozitivně.

2.3.3 3. LEKCE - Zahradníci

Cíl- seznámit děti s metodou narativní pantomima

Další cíle: Rozvoj prosociálního chování

Seznámení s profesí zahradník

Seznámení s druhy ovoce a zeleniny

Rozvoj fantazie

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: košík, zelenina, ovoce, papírové čelenky s barevnými kolečky, bubínek, lano, míče, papíry a pastelky

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady,*

najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Ende, bende, tak i tak budeme si spolu hrát.“ (Hana Švejdová)

- **Motivace** – Košík plný ovoce a zeleniny ležící uprostřed kruhu na koberci. „*Co to je? Je v něm něco? Co to je? Jak se to jmenuje? Dá se to jíst? Kdo ho tu mohl nechat? Jak se říká člověku, který se stará o zahradu?*“
- **Zahradnické práce**
 1. **Metoda narativní pantomima** - učitelka s dětmi chodí po prostoru, když někoho napadne nějaké práce, kterou by mohl zahradník vykonávat na zahradě, tleskne a řekne jí: „*Zahradník může zalévat kytky.*“ Ostatní řeknou: „*Jasně, proč ne?*“ A každý začne pantomimicky vykonávat tu danou činnost.
- **Na zahradníka** – každé dítě dostane z papíru barevné kolečko připevněné na papírové čelence (červené – jablko, zelené – hruška, fialové – švestka,..). Učitelka v roli zahradníka říká: „*Zahradu plnou ovoce mám, do košíku si švestky dám.*“ Děti s kolečkem fialové barvy si sednou do kruhu na koberci vytvořeného z lana.
- **Hádej, kdo jsem** – učitelka si vymyslí ovoce nebo zeleninu. A děti se snaží podle popisu uhodnout, o který druh se jedná. „*Rostu na stromě, mám sladkou chuť, kulatý tvar a červenou barvu. Co jsem?*“
- **Na mlsné zajíce** – Děti v roli zajíců, běhají po obvodu místnosti. Uprostřed místnosti jsou míče (hlávky zelí). Paní učitelka udává rytmus na bubínek, dle kterého zajíci běhají. Pokud přestane, zajíci se rozeběhnou pro hlávky zelí (míče) a utíkají se s ní někam schovat. Na koho nezbyde, stává se hlídačem a snaží se zajícům zamezit v odnášení hlávek zelí.
- **Smutná okurka** – Jedno dítě stojí v prostoru a má smutný výraz a na hlavě zelený klobouk. Děti jedno po druhém k němu chodí a snaží se ho rozesmát (gesta, vtipy). Kdo smutnou okurku rozesměje, vystřídá se.

Reflexe s dětmi

„Byl už z vás někdo takhle smutný jako naše okurka? A proč? Co se vám stalo?“

Karolínka: „*Já jsem takhle smutná byla včera, když jsem musela jít večer spát a nemohla jsem se s maminkou dívat na televizi.*“

Honzík: „*Já jsem taky byl smutný. Protože mi maminka zakázala hrát na tabletu.*“

Janička: „*Já jsem takhle smutná, když mi je špatně, třeba mě bolí břicho.*“

„Snažil se vás někdo rozesmát? A kdo to byl? Povedlo se to?“

Janička: „*Mě se snaží vždycky rozveselit tatínek nějakou blbostí.*“

Kristýnka: „*Můj brácha Kryštof vždycky začne koulet očima, ale někdy se mu to nepovede. Někdy mně to i vadí.*“

„Co vám pomůže ve chvíli, kdy jste hodně smutní?“

Honzík: „*Mně pomůže vždycky něco dobrého jako sušenka, nebo když mi maminka něco koupí v hračkárně.*“

Karolínka: „*Když se se mnou maminka mazlí.*“

- **Malování** – své oblíbené ovoce nebo zelenina

Sebehodnocení

Lekci vnímám jako zdařilou. Cíle byly naplněny. Navíc si děti procvičily mimiku obličeje a pořádně si zaskotačily při hře na smutnou okurku. Děti se do všech činností zapojily. Nejvíce se líbila hra na zahradníka, kdy si děti samy vymýšlely činnosti, které zahradník může vykonávat při své profesi. Zejména chlapci si užili pantomimicky ořezávání stromů motorovou pilou a hloubení jámy. Bylo vidět, že o profesi přemýšlejí. Dokonce ji Kristýnka ohodnotila jako namáhavou.

2.3.4 4. LEKCE – První podzimní den

Cíl – seznámit děti s metodou hra v roli

Další cíle: Rozvoj pozornosti

Rozvoj schopnosti reflektovat současné počasí

Rozvoj pohybových dovedností

Rozvoj sluchového vnímání – reakce na signál

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: obrázky s podzimní tematikou, mikrofon, papírovou krabici nebo obruč, lano, kolíčky na prádlo, malé obrázky much

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – rozhovor s dětmi – „*Co je dnes za speciální den, kdo to ví? Co máme za roční období?*“ Nápověda ve formě obrázků
- **Básnička a pohyb**
- **Na hlasatele počasí**
 1. **Metoda hra v roli (simulace)** - Hráči sedí v půl kruhu na koberci čelem k oknu, u kterého je na garnýži pověšená na provázku obruč. Jeden hráč vždy dostane do ruky mikrofon a postaví se za obruč čelem k ostatním a hlásí jaké je venku počasí. Ostatní pomocí svého těla zvukově napodobují, co hlasatel říká za počasí (kroupy, déšť, vítr, ..).
- **Blesk a hrom** – Hráči sedí v kruhu. Kolem kruhu běhá jeden hráč (blesk). Pokud se blesk někoho dotkne, stává se hromem. Hrom vyběhne a snaží se blesk chytit. Pokud však blesk stihne oběhnout kruh a sednout si na prázdné místo v kruhu, Hrom se stává bleskem.
- **Vlaštovky na drátě** – na zemi leží natažené lano. Hráči jsou v roli vlaštovek a stojí na laně (drátě). Když učitelka bouchne do bubínku, vlaštovky se rozletí po místnosti a vrátí se zpět co nejrychleji na drát.
- **Ptačí hody** – Hráči jsou opět v roli vlaštovek na drátě. Rozdělí se na dvě poloviny. Každé družstvo má jeden kolíček na prádlo. Na koberci jsou rozmístěné obrázky much. Vlaštovka s kolíčkem se rozletí po místnosti a snaží se zdvihnout obrázek mouchy za pomoci kolíčku a odnést si ho ke své skupince.

Po té předá kolíček jako štafetu další vlaštovce ve své skupině a ta udělá to samé.

- **Odlet do teplých krajín** – děti v roli vlaštovek se pohybují na hudbu volně po prostoru.

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám tahle lekce?“

Klárka: *„Mně se to dneska líbilo.“*

Kubík: *„Mně se to taky líbilo.“*

„Co vás nejvíce bavilo?“

Alžbětka: *„Mě nejvíce bavilo, když jsem měla mikrofon, protože bych chtěla zpívat, až budu velká.“*

Lucinka: *„Mně se nejvíce líbily ty vlaštovky, jak jedly ty mouchy.“*

Honzík: *„Mně se stejně líbilo, jak jsem byl rychlý blesk a nikdo mě nemohl chytit.“*

Sebehodnocení

Lekci vnímám jako povedenou. Všechny jednotlivé cíle byly splněny. V lekci jsme se zaměřovali na hru v roli, kdy si každý vyzkoušel být v „televizi“, což z mého pohledu nebylo pro každého jednoduché. Do této činnosti se zapojily všechny děti, ale pouze jako doprovod pro jednotlivé druhy počasí. Do role hlasatele počasí se některé děti nechtěly zapojit a já jejich volbu respektovala. Ovšem i oni si činnost užili v roli pozorovatele. Při činnosti ptačí hody některé děti měly problém kolíčkem nabrat obrázek s mouchou. Zdálo se mi, že dvě děti kolíček na prádlo v ruce držely poprvé, a tak než pořádně přišly na správný úchop, hra byla u konce. Pro příště bych nejprve rozdala kolíček všem, ať si dle svého tempa zkusí práci s kolíčkem samy a až potom bych zařadila hru v týmech.

2.3.5 5. LEKCE - Podzimní les

Cíl – seznámit děti s metodou narativní pantomima

Další cíle: Seznámit děti s ročním obdobím podzim

Procvičení barev

Rozvoj pohybových schopností

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: obrázky podzimního lesa a lesních zvířat, nahrávka se zvuky zvířat, čepice, pastelky a papíry

- **Rozhovor na koberci** - Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“
(Hana Švejdrová)
- **Motivace** – „*Jaké máme roční období? Jak vypadá les na podzim? Co můžeme najít v lese za zvířata? Jaké barvy mohou mít listy?*“ Společně si prohlédneme obrázky.
- **Barevné listy** – paní učitelka říká barvy, a děti se musí snažit najít v místnosti danou barvu a dotknout se jí rukou. Pokud tak neučiní, paní učitelka se ho bude snažit chytit, pokud ho chytne, dítě určuje další barvu.
- **Hádanka** – „*Mají svoje schovávačky v mechu v trávě, v jehličí. Houbař našel plný košík. Které nezná, nezničí. Co je to?*“ (Houby)
- **Honička (houby a houbaři)** – houbař má na hlavě klobouk, snaží se pochyvat všechny děti (houby). Koho se houbař dotkne, musí udělat rukama nad hlavou klobouček a dřep, poté může běžet dál.
- **Zvířata v lese** – „*Jaká zvířátka můžeme najít v lese?*“ Dle zvuků z nahrávky se snaží rozpoznat jednotlivá zvířata.
- **Zaklínání na zvířata v lese**

1. **Metoda narativní pantomima** – Paní učitelka pomocí prstenu a zaklínadla promění děti ve zvířátka: „*Zaklínám všechna batolata, ať jsou z nich (zajáci) na to tata.*“ Děti se snaží v rolích zvířat, napodobit pohyb a zvuk daného zvířete.

Reflexe s dětmi

„Co bys řekl k dnešní lekci?“

Anička: „*Dnešek se mi líbil moc, hlavně zvuky zvířat. Některé byly strašidelné.*“

Honzík: „*Mně se to dneska taky líbilo, ale nelíbilo se mi, že nějací zlí lidé hází odpadky do lesa. To jsem si teda nemyslel.*“

Janička: „*Mně se to líbilo. Ale až půjdu do lesa, tak určitě nebudu křičet, protože bych teda nechtěla potkat medvěda.*“

Klárka: „*To já bych teda chtěla vidět medvěda. Já se totiž nebojím, protože tam chodím s dědou a máme velkého psa.*“

- **Malování** - téma podzimní les

Sebehodnocení

Lekci hodnotím nakonec jako zdařilou, ale bohužel neodpovídala časové dotaci. Lekce měla méně činností, a tak byla příliš krátká. Nezbylo mi tedy nic jiného než v závěru improvizovat. Ptala jsem se dětí, kdo má rád houby, kdo je pouze rád sbírá, na jejich zážitky z lesa a v samém závěru jsme si i řekli, jak se chovat při návštěvě lesa. A jak vyplývá z jejich reflexe v samém závěru, nejvíce si pamatují, co nesmí dělat v lese. Proto si dovoluji říct, že z lekce si děti odnáší velmi podstatnou a vzhledem k tématu, možná i nejpodstatnější věc – zásady slušného chování v lese.

2.3.6 6. LEKCE – Příběh o Kaštánkovi

Cíl- seznámit děti s metodami živý obraz, zvuková koláž.

Další cíle: Seznámit děti s příběhem O Kaštánkovi

Procvičení celého těla

Rozvoj fantazie

Rozvoj vyjadřovacích schopností

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: list papíru v podzimních barvách, postavička Kaštánka, zvuková nahrávka lesa, polínko dřeva

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – přinést skřítku Kaštánka vyrobeného s kaštanů, místo rukou má malé větvičky, a místo oblečení má barevné listy
„*Dobrý den, já jsem Kaštánek, a kdo jste vy?*“
„*Já jsem pán podzimu. Cože, že jsem na to moc malý? No to byste se divily.*“
„*Žiju v malém lesíku nedaleko vaší školky.*“
- **Zvuky lesa**
 1. **Metoda zvuková koláž** – děti dělají zvuky lesa (zvířata, šustění listů, kroky)

„*Mám tam několik kamarádů. Ale dny mi jsou dlouhé, a tak si rád hraji s listím tak, že do něj fouknu a větřík si s ním pohraje a unáší ho dál.*“
- **Hra na větřík** – každé dítě má list hedvábného papíru v podzimní barvě. Děti do něj foukají a snaží se ho udržet co nejdéle ve vzduchu.
- **Kaštánkova rozcvička** – „*Často z dlouhé chvíle i cvičím, pojdte se mnou.*“
Děti mají stále v ruce barevný list a cvičí s ním.

- Chodíme jako vojáci a s listem v ruce máváme nad hlavou
- Poskakujeme z místa na místo s rukama v bok, list mají pod sebou a přeskakují ho
- Skákací panák – nohama skáče od sebe k sobě, ruce nahoře tleskají s listem
- Jdeme do dřepu a vytahujeme ruce ke sluníčku s listem v ruce
- **Dialog skřítků** – „*Kaštánek má také hodně kamarádů, s kterými si rád povídá. O čem si skřítkové v lese mohou povídat?*“
Děti se rozdělí do dvojic a ve dvojici vedou dialog, který by mohli vést skřítki. O čem si mohou povídat? O stromech, zvířatech, ...
Reflexe – „*O čem jste si jako skřítki povídali?*“
- **Hry skřítků** – „*Někdy jsme si spolu i hráli jako vy tady ve školce.*“
2. **Metoda živé obrazy** – děti utvoří skupiny, každá skupina vymyslí, jak si mohli skřítki hrát, (můžeme dát náповědu) a vytvoří obraz, kde každý představuje nějaký předmět nebo skřítko. Jsou ve „štronzu“. Paní učitelka chodí mezi nimi a s dotykem na jejich rameno se zeptá, kdo jsou nebo co představují.
„Ale nemůžu si jen hrát, mám i plno práce. Starám se o všechny stromy v lese. A to je docela hodně práce. Ale když se k nim chovám hezky, můžu jim pošeptat nějaké své přání a to se mi splní. Zkusíte to taky?“
- **Na přání** – děti sedí v kruhu a po kruhu putuje polínko dřeva. Každý kdo drží v ruce polínko dřeva, může mu pošeptat své přání.
„I když toho mám hodně, najdu si čas na odpočinek.“
- **Relaxace** – děti si lehnou na koberec a za zvuku lesa (nahrávka) odpočívají.

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce?“

Honzík: „*Mně se to moc líbilo a chtěl bych Kaštánka taky najít.*“

Lucinka: „*Mně se to taky líbilo.*“

Filípek: „*Mně se to taky líbilo a doufám, že se mi přání splní.*“

Sebehodnocení

Lekci hodnotím jako povedenou. Cíle byly naplněny. Děti si lekci užily. Ačkoliv činností mohlo být klidně více. Pár minut nám zbylo, a tak jsem dětem zadala nakreslit Kaštánka. Děti se do činností zapojovaly bez problémů. Těžké pro ně bylo vymyslet, o čem si mohl Kaštánek s ostatními skřítky povídat. Některým dvojicím jsem musela poradit. Pro příště bychom si měly o tom nejdříve promluvit společně v kruhu, a až pak rozdělit děti do dvojic.

2.3.7 7. LEKCE – Zimní spánek

Cíl- seznámit děti s metodami hra v roli, zástupný předmět, navození prožitku v simulovaných podmínkách.

Další cíle: seznámení dětí s příběhem Boudo, budko

Seznámení dětí se zvířaty, které se schovávají na zimu

Rozvoj fantazie

Rozvoj komunikačních schopností

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: zvuk „chrápání“, barevné šátky, materiál na stavění domečku

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – zvuky „chrápání“
„Co to je za zvuk? Slyšíte to? Kdo to tady spí?“
„Stejně tak jako vlaštovky odlétly do teplých krajín, tak i některá zvířata se musí před zimou schovat. Jaká zvířata to jsou?“

„Zvířata vymyslela, že se teda schovají do domečku, ale nebylo to jen tak, poslouvejte pozorně, co tam bylo za malér.“

- **Příběh „Boudo, budko“** – přečtení
„A my bychom si taky mohli v roli zvířat zahrát tento příběh. Co na to říkáte?“
- **Stavění domečku** – děti společně staví domeček z toho, co mají v MŠ k dispozici.
- **Dramatizace příběhu**
 1. **Metoda zástupný předmět** - děti rozdělíme do skupinek dle počtu zvířat. Každá skupinka dostane charakteristický zástupný předmět (zelený šátek – žába), který svou barvou tvoří kostýmní prvek zvířete.
 2. **Metoda hra v roli** – děti v roli zvířat dramatizují příběh, dle slovního vedení učitelky. Mluví v předem rozdělených skupinkách.
 3. **Metoda navození prožitku v simulovaných podmínkách** – všechny děti v „boudě“, která není moc velká.
„Jak se jim tam žilo? Myslíte, že to zvířátkům bylo příjemné?“
„Jak to teda uděláte? Co myslíte, můžete tam takhle žít pořád?“
„Má někdo nějaký nápad, co dělat?“
- **Hledání vlastního bydlení** – děti v roli zvířátek se rozeběhnou po místnosti a každý si sám za sebe najde nějaké místo, kde mu je příjemně.
- **Relaxace – autogenní trénink** - děti leží ve svých skrýších a chystají se k zimnímu spánku. Paní učitelka pomocí vyprávění navozuje dětem příjemné pocity.

Reflexe s dětmi

„Líbila se ti dnešní lekce? A proč?“

Kristýnka: *„Mně se to moc líbilo, ráda si hraju na zvířata.“*

Karolínka: *„Mně se to taky líbilo.“*

Filípek: *„Mně taky.“*

„Jak jste se cítili v roli zvířátek?“

Kubík: *„Já jsem tu pohádku znal a líbilo se mi být žába.“*

Lucinka: „*Mně se líbilo být zajíčkem, ale bylo mi líto, že nemůžeme být všichni spolu.*“

Sebehodnocení

Lekci hodnotím, jako zdařilou. Cíle byly naplněny. Úvodní zvuk „chrápání“ se dětem velice líbil. Zvuk jsem v přehrávači pustila tajně dálkovým ovladačem schovaným v kapse. Děti když to uslyšely, byly překvapené a některé se dokonce z kruhu zvedly a hledaly, kde to může být. Ihned jsem zahájila diskuzi, co by to mohlo být. A tak jsem děti namotivovala k příběhu. Děti příběh znaly, což byla výhoda pro následnou dramaturgii příběhu. Tím, že jsem využila barevné šátky, se děti neztrácely v tom, co mají hrát za roli. Některým dětem velmi vyhovovalo, že každá role byla sdílená, a nebály se mluvit. Při relaxaci se děti krásně zklidnily.

2.3.8 8. LEKCE - Pekelnické řádění

Cíl – seznámit děti s metodami – asociační kruh, štronzo a narativní pantomima

Další cíle: Rozvoj fantazie

Seznámit děti s pojmem čert

Rozvoj komunikačních dovedností

Rozvoj pohybových schopností včetně mimiky

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: brambora/rolnička, hudba, obruč, prsten

- **Rozhovor na koberci** - Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady,*

najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Ende, bende, tak i tak budeme si spolu hrát.“

(Hana Švejdová)

- **Motivace** – přinést bramboru nebo rolničku. „*Co to je? Komu to mohlo patřit? Kdo to tu mohl nechat?*“
- **Co by to mohlo být**
 1. **Metoda asociační kruh** – posílám bramboru/ rolničku po kruhu. „*Co by to mohlo být, kdyby to nebyla brambora/rolnička?*“
- **Čertí rejdní**
 2. **Metoda štronzo** - tanec na hudbu. Děti libovolně tančí na hudbu dle vlastní fantazie. Pokud učitelka zazvoní rolničkou a řekne: „ŠTRONZO“, děti se zastaví ve strnulé pozici.
- **Kouká jako sedm čertů** – paní učitelka si s dětmi vysvětlí, co tento pojem znamená. Po té vezme obruč nebo rám obrazu a posílá ho po kruhu. Každé dítě udělá mimický pohyb, který by vystihoval toto rčení. Ostatní děti se snaží pojmenovat, co vidí.
- **Já dnes zuřím** – „*Řeřicha, ředkev, křen a tuřín, držte mě, držte, protože já dnes zuřím.*“ Zapojení pohybu + mimické grimasy.
- **Zaklínání v čerty** – paní učitelka promění pomocí svého prstenu a zaklínadla děti v čerty: „*Zaklínám všechna batolata, ať jsou z nich čerti na to tata.*“
- **Cesta do pekla**
 3. **Metoda narativní pantomima** - děti v roli čertů se vydají na cestu do pekla. Paní učitelka jim popisuje cestu: „*Prolezeme myší dírou, skrčíme se pod větví, brodíme se vodou,..*“.
- **Práce v pekle**
 4. **Metoda narativní pantomima** - společné vymýšlení činností, co by čerti v pekle mohli dělat. Společně si předvádíme jednotlivé činnosti (mytí podlahy, broušení rohů, drbání)
- **Proměna zpět** – opět zaklínadlo s prstenem: „*Zaklínám všechna batolata, ať jsou z vás děti na to tata.*“

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce?“

Honzík: *„Mně se to dneska moc líbilo. Nejvíc se mi líbila cesta do pekla, když jsme mohli úplně blbnout.“*

Kristýnka: *„Mně se to teda dneska nelíbilo, protože se čertů trošku bojím.“*

Janička: *„Mně se to líbilo, i když se taky čertů bojím, ale můj brácha se bojí víc, ale to je tím, že je zlobivý.“*

Karolínka: *„Já se čertů nebojím, a dneska se mi to taky líbilo.“*

„Jak jste se dnes cítili v roli čertů?“

Filípek: *„Já dobře, chtěl bych být čert, ale hodný!“*

„Chtěly byste žít v pekle?“

Filípek: *„Já bych v pekle nechtěl být, protože by mi bylo smutno po mém psovi.“*

Kristýnka: *„Nikdy nechci být v pekle, já radši budu s mamkou a tatškou a babičkou Katkou.“*

Honzík: *„Já bych klidně v pekle byl, ale musela by tam být mamka.“*

Karolínka: *„Klidně budu bydlet v pekle, byla tam legrace a teplo, jsi říkala.“*

Sebehodnocení

Dnešní lekce se dětem líbila. Myslím, že z jejich reakcí během lze soudit, že děti zaujala. Čerti jsou pro děti velmi vzrušivým tématem, a tak jsme nestihli, všechny připravené činnosti. Nejvíce jsme se zdrželi u povídání v kruhu, když jsem přinesla bramboru. Diskuze trvala cca 20 minut, protože každý měl k tématu čert hodně co povědět. Nechtěla jsem děti přerušovat. Přišlo mi na úvod vhodné si vyslechnout jejich zkušenosti. Ostatní děti vždy trpělivě poslouchaly toho druhého. Tím si procvičily vzájemné naslouchání. Vynechala jsem tedy činnost „Kouká jako sedm čertů“. Ovšem připravenému celku to nijak nevadilo. Cíle byly splněny, a proto lekci zpětně hodnotím kladně.

2.3.9 9. LEKCE – Tři králové

Cíl - seznámit děti s metodami – narativní pantomima, hra v roli

Další cíle: Seznámení dětí s příběhem

Rozvoj fantazie

Rozvoj pohybových schopností

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: zlatá hvězda (plast/papír), šátek, příběh, papírové koruny na hlavu

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – přinést zlatou hvězdu (plast, papír) zabalenou v šátku. Každé dítě si hvězdu v šátku osahá a řekne, co si myslí, že by to mohlo být. Po té ji společně rozbalí. „*Znáte nějakou pohádku, kde je hvězda?*“
- **Čtení příběhu**
- **Královské putování**
 1. **Metoda narativní pantomima** hráči jsou v roli králů, mají na hlavě papírové koruny. Paní učitelka dětem říká, přes jaký terén musejí projít (písek, vodu, bažiny,..). Hráči se snaží pantomimicky ztvárnit.
- **Kometa** – Jeden hráč je kometa a různě běží po místnosti. Ostatní hráči běží v řadě za ní a snaží se ji kopírovat jako by byly ocas komety.
- **Padání komety** – „*Co mohla vidět, když padala k zemi?*“ Děti vymýšlejí, co všechno mohla kometa vidět a napodobují to všichni pantomimicky (dům – děti stojí rovně a rukama nad hlavou vytvoří střechu, strom – děti stojí a rukama napodobují korunu stromu.
- **Obdarování Ježíška**

2. **Metoda hra v roli** – Hráči v roli králů přicházejí postupně k Ježíškovi (miminko v postýlce) a vyřknou přání, co mu přejí do života.

Reflexe s dětmi

„Jak jste se v roli králů cítili?“

Klárka: „Já dobře, připomínalo mi to, jak si s Kristýnkou hrajeme na princezny.“

Honzík: „Já taky dobře, hlavně jak jsme šli tím blátem.“

„Má někdo mladšího brácha nebo ségru?“

Honzík: „Já nemám nikoho.“

Kristýnka: „Já mám brácha. Jsou mu tři a jmenuje se Páťa.“

Anička: „Já mám taky, ale ještě u maminky v bříšku. Ale je to Viktorka.“

„Už byl někdo z vás na oslavě narozenin miminka?“

Lucinka: „Já jsem byla minule, když se mi narodila sestřenice.“

Honzík: „Mně se taky narodila sestřenice.“

Janička: „Já jsem byla na narozeninách moje ségry, ale to není miminko.“

„Co jste mu přinesli za dárek?“

Honzík: „Já myslím, že hračku.“

Janička: „Já jsem jí koupila sliz, který svítí.“

Lucinka: „Já jsem jí nekoupila nic, ale mamka jí dala plínky a plyšáka. A vlastně jsem jí namalovala obrázek, ale nedala jsem jí ho do postýlky, protože by ho poslintala.“

- **Dočtení příběhu**

Sebehodnocení

Lekce se dětem líbila. Cíle byly naplněny. Hned v úvodu děti zaujala zlatá hvězda obalená v šátku. Většina dětí hned po prvním ohmatu tušila, co to je za předmět. K mému překvapení si vzpomněly na pohádku O princezně se zlatou hvězdou. Nápaditostí během činnosti „Padání komety“ jen hýřily. Koruny na hlavě měly připravené už od rána, kdy si je v rámci MŠ s paní učitelkou vyrobily. Při hře obdarování Ježíška jsem pocítila menší rozpaky. Nejspíš to byla složitější činnost. Ale první měl

problém vymyslet přání pro Ježíška a ostatní ve většině případů opakovali přání, které slyšeli. Přání byly v podobě toho, co si přejí samy pro sebe.

2.3.10 10. LEKCE – Sněhulák

Cíl – seznámit děti s metodami diskuze, živý obraz a narativní pantomima

Další cíle: Seznámení dětí s příběhem

Rozvoj komunikačních dovedností

Seznámení dětí se slovním spojením „mít rád“

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: hudba, tři obruče

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – příběh inspirovaný The Frosty (1969) – „*Skupina dětí si postaví sněhuláka. Jenže tento sněhulák není obyčejný, má nadpřirozenou schopnost – umí mluvit. Děti si s ním chodí povídat a celé odpoledne hrát. Když ale jednoho dne začne svítit sluníčko, Frosty začíná tát. Děti si ho za tu dobu velice oblíbí. Nejvíce ho má ráda holčička Karin, a tak se rozhodne Frostyho zachránit. Vymyslí plán, že Frostyho dostane na severní pól. Pomůžeme Karin vymyslet, jak to udělat?*“
- **Povídání si o postavách**
 1. **Metoda diskuze** – hodnotíme jednání postav
 - „*Proč to ta Karin chce udělat?*“
 - Alžbětka: „*Protože se o něj bojí.*“

Kubík: „*Ona to chce udělat, protože by se rozpustil a nic by z něj nezbylo.*“

Honzík: „*Karin to chce udělat, protože je to její kamarád.*“

Karolínka: „*A má ho ráda přeci.*“

„Není to nebezpečné?“

Karolínka: „*Já myslím, že trošku jo.*“

Honzík: „*Záleží, jestli pojede letadlem.*“

Janička: „*A taky jak to udělá?*“

„Jak poznáte, že vás má někdo rád?“

Kubík: „*Že si s námi hraje.*“

Lucinka: „*Je na nás hodný a neubližuje nám.*“

Alžbětka: „*Nekřičí na mě.*“

Karolínka: „*Že nám půjčí třeba svou oblíbenou hračku, jako mně Kristýnka.*“

- **Stavění sněhuláka** – píseň „*Kuli – kuli*“ viz příloha + pohyb
- **Zimní dovádění**

„Jak jinak si ještě děti mohly hrát v zimě, když jim napadlo plno sněhu?“

2. Metoda živý obraz – děti se rozdělí na skupinky po třech. Každá skupinka si mezi sebou domluví, co mohly děti dělat v zimě (koulovat se, bobovat, bruslit, ...). Po té si každá skupinka jednotlivě stoupne před ostatní a postaví se v nějaké pozici, z které po signálu rozehrají scénku (koulování, bobování, bruslení). Když uslyší signál „štronzo“, opět se zastaví. Ostatní zhodnotí, co viděli.

- **Sluníčko a sněhulák** – pohybová hra – Jeden hráč je sluníčko, ostatní hráči jsou sněhuláci. Sluníčko se snaží dotknout, co nejvíce sněhuláků. Pokud se jich dotkne, stojí na místě a pantomimicky předvádí pomalé rozpouštění sněhuláka, až skončí ve dřepu.
- **Rozpouštění ledové kostky** – (hudba) děti jsou v roli kostky ledu a na hudbu pantomimicky předvádí rozpouštění ledové kostky na sluníčku
- **Pomoc sněhulákovi** – „*A přesně takhle i sněhulák Frosty začal tát. A jeho kamarádka Karin mu chtěla pomoci a dostat ho někam, kde bude mráz a zima, ale bohužel nevěděla jak. Poradíte jí?*“

3. Metoda diskuze – „*Jak ho dostat na severní pól?*“

Honzík: „*Pojedeme autem?*“

Karolínka: „*Jenže to by trvalo moc dlouho.*“

Janička: „*Poletíme letadlem?*“

Alžbětka: „*Já chci taky, letadlem jsem ještě neletěla.*“

- **Let na severní pól** – „*No nic, sbalíme si batůžek, dáme do něj zbytek sněhuláka a račte nasedat panstvo.*“

4. **Metoda narativní pantomima** – děti si dle pokynů učitelky balí své imaginární batůžky a vydávají se na cestu. Paní učitelka si stoupne do zástupu jako první, rozpaží ruce jako křídla letadla, děti udělají řadu za ní a také rozpaží ruce. Všichni kličkují, vyhýbají se nábytku, až přiletí na severní pól, kde vystoupí a vybalí z batohu sněhuláka. (Postaví si ho ze třech obručí).

„Jak se cítil sněhulák, když doletěli na severní pól?“

Honzík: „*Určitě byl šťastný.*“

Anička: „*Byla mu zima a byl moc rád.*“

Alžbětka: „*Radoval se.*“

„Co Karin, myslíte, že měla taky radost, i když věděla, že ho tam musí nechat?“

Lucinka: „*Neměla, možná brečela.*“

Kubík: „*Měla, protože on se smál.*“

Honzík: „*Už byla velká a věděla, že domů by si ho vzít nemohla.*“

„*Máte pravdu, Karin chvíli byla skutečně smutná. Ale opravdu jen chvíli, protože když viděla Frostyho šťastné oči, věděla, že tady mu bude dobře. A kdo ví, možná až bude zase u nich ve městě padat sníh, třeba se jí vrátí zpátky a oni si spolu zase budou hrát.*“

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce o sněhulákovi?“

Honzík: „*Mně se moc líbila. Jen mi je teď trošku smutno, že jsme ho tam museli nechat.*“

Janička: „*Mně se to taky moc líbilo.*“

Karolínka: „*Mně se to teda vůbec nelíbilo, já bych si ho nechala doma.*“

Sebehodnocení

Lekce se dětem velmi líbila. Cíly byly naplněny. Děti se do příběhu hodně vžily. Jednotlivé diskuze byly velmi živé. Největší ohlas měla pohybová hra na sluníčko a sněhuláky, děti si rozpouštění v roli sněhuláků užívaly. Méně povedenou bych hodnotila činnost, ve které si děti vyzkoušely metodu živého obrazu. Ačkoliv jsem si myslela, že se nejedná o náročnou metodu, opak byl pravdou. Některé děti nereagovaly na pokyn zastavení „štronzo“. Některým dětem dělalo problém vůbec vymyslet činnosti, které děti mohly dělat v zimě, když napadnul sníh. Uvědomila jsem si, že některé děti možná ani hodně sněhu nikdy neviděly, a tak bohužel nemohou vycházet ze svých zkušeností. Pro příště bych jim nejprve ukázala obrázky jednotlivých zimních činností.

2.3.11 11. LEKCE – Bacily

Cíl – seznámit děti s metodami diskuze, práce s rekvizitou

Další cíle: Seznámení dětí s bakteriemi a viry

Rozvoj komunikačních dovedností

Seznámení dětí se zásadami pro zdraví

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: dva panáčky vyrobené z papíru a plastu (bakterie, vir), lano, papírové kuličky (cca 20 kusů), červené papírové křížky na trička

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – přinést dva panáčky vyrobené z papíru a plastu (bakterie a vir) +
 1. **Metoda práce s rekvizitou** - představení se dětem: „*Dobrý den děti. My jsme dva bráchové a přišli jsme se sem k vám do školky podívat. My vás teda známe už dávno a moc dobře. No co koukáte?! Vy děláte, jak když nás neznáte! A já, jsem to ale popleta! Však vy nás neznáte. Já jsem Vir a tohle je můj brácha Bakterie. No co se smějete?! To je vážná věc! My takhle chodíme po lidech a snažíme se jim dostat do pusy, do nosu a tak různě. Někdy si nás lidé přinesou na špinavých rukách domů z venku nebo ze školy, a pak si ruce neumyjí a my se dostaneme do pusy. A tam teda řádíme! Skáčeme, běháme, válíme sudy a tak podobně, však to znáte. A to způsobí, že se cítíte nemocní. Znáte ten pocit?“*
- **Bakterie/ vir a děti** – pohybová hra – jeden z dětí je bakterie/vir a snaží se pochytnat všechny děti. Koho se dotkne, sedne si do dřepu a kašle, smrká nebo se drží za bolavé břicho. Nemoc si předem určíme.
- **Bakterie a viry útočí** – děti se rozdělí na dvě skupiny. Jedna skupina je uprostřed kruhu z lana (zdravé tělo člověka). Druhá skupina je po obvodu místnosti (bakterie a viry). Po místnosti je cca 20 papírových kuliček, které se druhá skupina snaží dostat, do kruhu z lana, tedy do lidského těla. Skupina v kruhu se snaží vyhazovat kuličky z kruhu, aby tam žádná nezůstala.
- **Bacil** – píseň s pohybem
- **Onemocněl Kvído**
 2. **Metoda práce s rekvizitou** – paní učitelka má v ruce maňáska Kvída, kterého děti znají z druhé lekce
(Kašlání) „*Děti asi jsem se nakazil od těch dvou, co se tu za vámi přišli podívat, co budeme dělat?“*

- **Hra na doktory** – „*Jak můžeme Kvídovi pomoci?*“ Každé dítě dostane na tričko červený křížek, jako symbol lékaře. A jednotlivě k němu chodí a dávají mu rady, co by měl dělat, aby byl brzy zdravý.
- **Nemocní x zdraví** – „*Když jsme nemocní, jaký máme výraz?*“ „*Jak se cítíme?*“ „*Oproti tomu když jsme zdraví, jak se tváříme?*“ Děti mimicky ztvární nemocného člověka a následně i zdravého.
- **Zásady pro zdraví**

3. Metoda diskuze – „*Co dělat, abychom nebyli nemocní?*“

Kubík: „*Oblékat se teple.*“

Honzík: „*Jíst ovoce a zeleninu.*“

Kristýnka: „*Umývat si ruce a neseďt na zemi, když je zima.*“

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce?“

Janička: „*Mně se to nelíbilo, nemám ráda nemoci.*“

Karolínka: „*Mně se to teda líbilo, protože jsem konečně viděla Vir a Bakterii.*“

Kristýnka: „*Mně se to nelíbilo, protože jsem byla nemocná minulý týden a už nechci být nikdy.*“

Honzík: „*Mně se to líbilo moc. Byla legrace.*“

Sebehodnocení

Lekce měla aktuální téma, protože v mateřské škole mají období chřipek. Proto jsem na kroužku měla pouze 6 dětí. I tak jsme si to užily. Cíle byly naplněny. Děti se dozvěděly o bakteriích a virech, jak pronikají do těla, zahrály si na bacily a dokonce i na lékaře, kteří radili našemu Kvídovi, co má dělat. U dětí měla největší úspěch pohybová hra na bakterii/vir a děti.

2.3.12 12. LEKCE – Zimní radovánky

Cíl – seznámit děti s metodou zrcadla

Další cíle: Seznámit děti se slovem „prosím“

Seznámit děti se zimními sporty

Seznámit děti s čísly 1- 7

Rozvoj řeči a mluvního projevu

Rozvoj fantazie

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: kufřík s překvapením, hudba, bílé šátky

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – kufřík/krabice s překvapením - kusy zimního oblečení, obrázky náčiní k zimním sportům

„Kufřík nejde otevřít, je asi zamčený a mě by zajímalo, zda ho dokážeme otevřít, nějakým kouzelným slovíčkem?“

Děti říkají slova, která by mohla pomoci otevřít kufřík.

Honzík: „*Abakadabra!*“

Lukášek: „*Čáry – máry pod kočáry otevři se!*“

Janička: „*Prosím, otevři se!*“

- **Otevření kufříku** – „*Co to je za předměty? Víte, k čemu se používají?*“
- **Na Mrazíka** – „*Abychom si mohly vyzkoušet zimní sporty, potřebujeme sníh, ale kde takový sníh vzít? Nejdříve potřebujeme, aby byl mráz a všechno tu zmrazil. A tak si zahrajeme na Mrazíka.*“

Honička- mrazík chytá děti, pokud se někoho dotkne, zmrzne a stojí jako ledová socha s rozkročenýma nohama. Zachránit ho však může některé z dětí tím, že mu proleze mezi nohama.

- **Sněží** – „sněhový tanec“ s hudbou a bílými šátky
- **Zimní sporty**
 1. **Metoda zrcadla** – děti jsou rozděleny na dvojice, jeden z nich pantomimicky bruslí. Druhý napodobuje jeho pohyb.
Po té děti vymýšlejí další sporty a střídají se v zrcadlení.
- **Bobová dráha** – děti sedí na zemi za sebou. Nohama se drží hráče před sebou kolem pasu, jako první sedí paní učitelka. Ruce mají na ramenou hráče před sebou. Paní učitelka jako první popisuje cestu před sebou a naklání se dopředu, dozadu, doleva, doprava.
- **Molekuly** – „*Mraky se roztrhly, vločky se valily, až se spojily po (dvou, třech, pěti,...).*“
Děti se spojují po určitém počtu za ruce.
- **Krátké příběhy o zimě** – dítě si vybere na obrázcích 2 – 4 symboly zimy a dle nich vypráví příběh

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce?“

Pepík: „Líbila se mi, já mám totiž rád zimu.“

Kristýnka: „Mně se to dneska líbilo, ale teď mi je líto, že u nás sníh není.“

Filípek: „Mně se to taky líbilo, a už se těším, až pojedu na hory.“

Lucinka: „Mně se taky líbila.“

Sebehodnocení

Lekci hodnotím pozitivně, cíle byly splněny. Pro děti je téma sněhu velmi vzdáleno, protože bydlí v polabské nížině, kde většina dětí sních nezná. Některé děti jezdí s rodiči na hory, ale většina ne. I přesto si lekci užily. Zimní sporty si děti s nadšením vyzkoušely. Nejvíce zábavy si užily při hře „bobová dráha“, kterou jsem na jejich přání zahrála dvakrát. Zrcadlení dětem nad mé očekávání šlo velmi dobře. Je vidět, že se dobře znají z mateřské školy a mají k sobě blízko. Vyprávění příběhu se zhostily pouze děti, které jsou výřečné. Tišší děti se nechtěly zapojit.

2.3.13 13. LEKCE – O hladové housence

Cíl – seznámit děti s metodami práce s rekvizitou (maňásek), simultánní pantomimická ilustrace

Další cíle: Seznámení dětí s příběhem

Seznámit děti s vývojem motýlů

Seznámení dětí se dny v týdnu

Seznámení s číslicemi 1 – 7

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: ponožka, kostičky ze stavebnice různé barvy, šátky

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – *„Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.“* (Hana Švejdová)
- **Motivace** – vyprávění příběhu O hladové housence (originál The Very Hungry Caterpillar – Eric Carle)
„Bylo jednou jedno vajíčko, které během jednoho sobotního a velmi teplého rána začalo praskat. Zanedlouho se z něho vylíhla housenka – krásná, ale velmi hladová housenka. Rozhlížela se všude kolem dokola po nějakém jídle.“
- **Líhnutí housenky**
 1. **Metoda práce s rekvizitou** – děti si sundají vlastní ponožku a dají si ji na ruku (maňásek). Skulí se na zem jako vajíčko a dají housenku (ponožku) pod sebe. Pohybově bez mluvení ztvární praskání vajíčka a následně i líhnutí housenky. Vše za slovního doprovodu učitelky.
- **Vyprávění příběhu**
„Jak už jsem řekla, housenka byla velmi hladová. Dokonce byla hladová tak moc, že první den v pondělí snědla jedno zelené jablko.“
- **Pojídání jablka** – na zemi v místnosti jsou rozházené barevné kostičky ze stavebnice různé barvy. Děti se svou housenkou (ponožkou na ruce) se

rozeběhnou po prostoru a hledají každý jednu zelenou kostičku. Když ji najdou, dají ji do ponožky, jako by ji housenka snědla. U této činnosti vydávají zvuky kousání, hltání, mlaskání.

- **Vyprávění příběhu**

„Ale jablko ji nestačilo, a tak druhý den v úterý snědla dvě žluté hrušky.“

- **Pojídání dvou hrušek** – opět stejná hra jako předešlá, jen děti hledají dvě kostičky žluté barvy.

- **Vyprávění příběhu**

„I tak byla naše housenka hladová. Proto si dala další den ve středu tři fialové švestky. A doufala, že ji přejde hlad.“

- **Pojídání švestek** – děti hledají tři fialové kostičky a dávají je do ponožky.

- **Vyprávění příběhu**

„Hlad naší housenku nepřešel ani čtvrtý den ve čtvrtek, a tak se housenka rozhlížela, co by ještě mohla sníst. Až uviděla čtyři jahody.“

Otázka: „Jakou mají jahody barvu?“

- **Hra na barvy** - „Najdete společně s housenkou něco červeného v místnosti?“

Děti se rozeběhnou po prostoru, a pokud najdou v místnosti něco červeného, chytí se toho.

- **Pojídání jahod** – děti najdou v místnosti opět čtyři červené kostičky a nasoukají je do své housenky.

- **Vyprávění příběhu**

„I přesto, co už housenka dokázala spořádat, pořád měla hlad. Pátý den v pátek se rozhodla, že si dá pět oranžových pomerančů.“

- **Pojídání pomerančů** – opět každé dítě najde pět oranžových kostek a dá je do housenky.

Otázka: „Co všechno už snědla housenka? Pamatujete si to?“

Učitelka může dopomoci ukazováním na magnetickou tabuli, kam si po celou dobu dávala počet barevných koleček.

„A právě z toho všeho ovoce, měla housenka v bříšku kompot.“

- **Kompot** – děti sedí v kruhu na židlích nebo na zemi, paní učitelka rozdělí děti a sebe na různé druhy ovoce (v našem případě ovoce z předešlého vyprávění). Po

té učitelka říká: „vymění si místa všechny švestky“. Ovšem i vyvolávač si potřebuje sednout, protože celou dobu stojí uprostřed kruhu a ten, na koho nezbyla židle, se stává vyvolávačem. Pokud chce, aby si vyměnily místo všechny děti, řekne slovo KOMPOT.

- **Vyprávění příběhu**

„Ale při tom běhání a hraní housence vyhládlo, a tak si ještě šestý den v sobotu do břicha přidala – čokoládový, hnědý dort, růžovou zmrzlinu, zelenou okurku, žlutý sýr, červené kolečko salámu a bílé lízátko.“

Děti současně s vyprávěním paní učitelky přidávají do své housenky dle barev další kostičky.

„Na konec jí z toho všeho rozbolelo břicho.“

Děti pantomimicky předvádějí bolest břicha.

Otázka: *„Už se vám to někdy stalo, že vás bolelo břicho, když jste toho snědly hodně?“*

„Co jste dělaly? Nebo co vám pomohlo?“

- **Vyprávění příběhu**

„Ráno už housence bylo mnohem lépe. Když se probudila, břicho jí už nebolelo, ale nestačila se divit, co se s ní stalo. Housenka už totiž nebyla malá a hubená, ale po tom všem, co snědla, byla najednou velká a tlustá. Postavila si malý domeček a nazvala ho kokon. Zůstala v domečku dva týdny.“

- **Stavění kokonu** – každé dítě dostane šátek, do kterého se snaží celý zabalit jako do kokonu.

- **Vyprávění příběhu**

„Jednoho dne se rozhodla z kokonu vylézt ven. Ale už nevylezla jako housenka, ale jako krásný motýl.“

- **Zrození motýla** – děti leží na zemi ve svém kokonu.

2. **Metoda simultánní pantomimická ilustrace** – učitelka popisuje různé fáze líhnutí motýlů. Děti je pantomimicky ztvárňují. Motýlí vajíčka (děti leží na koberci schoulené), housenky (děti se plazí po koberci), kukly (děti se zabalují do šátků), motýli (děti se pomalu zvedají ze země, roztahují ruce jako křídla a létají po místnosti)

Reflexe s dětmi

„Líbila se vám dnešní lekce?“

Anička: *„Mně se to dneska líbilo, hlavně ta housenka z ponožky.“*

Klárka: *„Mně se to taky líbilo.“*

Lukášek: *„Mně taky.“*

„Jak se vám líbila práce s vaší ponožkou (loutkou)? Bylo to pro vás těžké?“

Honzík: *„Mně se teda líbila ta housenka, ale bylo legrační, že jsem měl ponožku na ruce.“*

Lucinka: *„Mně to bavilo, hlavně jak jsme mlaskali.“*

Filípek: *„Pro mě to teda nebylo vůbec těžké, spíš legrační,“*

Sebehodnocení

Lekce děti zaujala, už jen z toho důvodu, že příběh děti neznaly. Kladně hodnotily i ponožku navlečenou na ruce jako maňáska. Lekci si užívaly i tišší děti, které nemají rády být středem pozornosti. Všechny děti se do činností zapojily. Lekci hodnotím jako povedenou. Cíle byly naplněny.

2.3.14 14. LEKCE – Život v úlu

Cíl – seznámit děti s metodami hra v roli, zvukový kruh

Další cíle: Seznámení dětí s příběhem

Seznámení dětí se zástupci včelstva a jejich úkoly

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: plástev, smetáček a lopatka, dětské lahvičky, obruče, hudba, materiál na stavění úlu

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace** – přinést pláštěv
„*Co by to mohlo být? Komu to patří? Znáte nějakou pohádku nebo příběh o včelách? Ne? Tak já jeden takový znám a budu vám ho vyprávět.*“
- **Vyprávět/číst příběh** – pouze první část - viz příloha
- **Rozkvětání kyttek** – pantomima na hudbu
- **Stavění úlu** – materiál všechno kolem sebe v MŠ
- **Hučení včel** – „*V úlu na kraji lesa to hučelo.*“
 1. **Metoda zvukový kruh** – hučení včel v úlu
- **Probuzení včel** – „*Jeho obyvatelky se chystaly na první prolet po zimním klidu.*“
Pantomimicky – protahování končetin, rovnání křidélků, rozkoukávání se
- **Vyprávět/číst příběh** – druhá část – viz příloha
- **Práce v úlu**
 2. **Metoda hra v roli** – dětem se rozdělí role – včelí královna, chůvy, včelí miminka, dělnice, ochránkyně. Po té každý vykonává svou povinnost. Po určitém časovém limitu se v rolích vymění.
Včelí královna – odpočívá na polštářích, ochránkyně – hlídají královnu, chůvy – starají se o včelí miminka, krmí je, jedna chůva krmí včelí královnu, včelí miminka – odpočívají a nechávají se krmit, dělnice – starají se o čistotu úlu, zametají, rovnají láhve do komůrek.
- **Vyprávět/číst příběh** – pouze třetí část – viz příloha
- **Včely vylétají ven** – pantomima – včely létají po místnosti a zastavují se u barvy, kterou jim paní učitelka řekne
- **Nepřátelé sršně** – pohybová hra – děti jsou rozděleny na dvě části. Jedna část jsou včely. Každá včela dostane svou obruč, která představuje úl. Druhá polovina jsou sršně, které se jim snaží dostat do úlu a sníst jim všechny zásoby.

Kruhy jsou položené na zemi, včely a sršně létají mezi nimi, když se ozve úder do bubínku, všechny včely se snaží dostat do svých úlů, ale sršně využívají situaci a snaží se do úlů dostat dříve než oni. Pokud si včela svůj úl neohlídá, ztrácí ho a stává se sama sršní.

- **Včelí hlídka** – (obdoba cukr, káva) paní učitelka v roli včely, která chrání sladké zásoby medu (dětské lahvičky) je na jedné straně místnosti. Děti v roli hladových sršní, které jí med chtějí vzít. Včela je otočena čelem ke zdi, ale pokud se otočí za sebe na sršně, zkamení. Pokud se jim však podaří dostat ke včele a med jí vzít, odnesou si ho do domečku a vyhrají.

Reflexe s dětmi

„Jak se vám lekce líbila?“

Janička: *„Mně se to dneska moc líbilo.“*

Alžbětka: *„Mně taky, ale nelíbily se mi ty sršně.“*

Honzík: *„Mně se to taky líbilo, ale taky nemám rád sršně.“*

Kristýnka: *„Mně se nejvíc líbilo starat se o včelí miminka.“*

Sebehodnocení

Lekci hodnotím jako zdařilou. Byla pro děti zajímavá a atraktivní. Pomocí této lekce se děti seznámily se zástupci ve včelím úlu. Vyzkoušely si práci včel, což si myslím, že děti nadchlo nejvíce. Do činností se děti zapojovaly až na Lukáška, který celou lekci proseděl v koutě a nechtěl mezi nás. Náladu neměl už od rána, a tak jsem ho do ničeho nenutila a nechala ho jako pozorovatele. Lukášek se ukázal jako aktivní pozorovatel a radil včelám při boji se sršněmi. Což mě nejvíce potěšilo. Lekce byla náročná z mé strany na čas. Neustále jsem se bála, že lekci nestihneme, tak jsem některé činnosti zkracovala. Což se na konci zdálo jako zbytečné, protože nám zbylo ještě pár minut. Z mého pohledu cíle byly naplněny.

2.3.15 15. LEKCE – O ztraceném koťátku

Cíl – seznámit děti s metodami vnitřní hlasy, učitel v roli (hra v roli).

Další cíle: Seznámení dětí s příběhem

Seznámit děti s různými druhy domácích zvířat

Rozvoj řečových schopností – snaha o zlepšení sebevyjadřování

Spolupráce

Věková kategorie: 5 – 7 let

Časová náročnost: 45 minut

Pomůcky: maska kocoura, obrázky domácích zvířat, šátky

- **Rozhovor na koberci** – Jak se děti měly? Co nám chtějí sdělit za novinku, zážitek? (Posílání kamínku po kruhu, mluví jen ten, kdo má v ruce kamínek.)
- **Rituál** – „ENDELE BENDELE“ – „*Endele, bendele, tak i tak, budeme si spolu hrát. Na běhačky, na skákačky, poběžíme tam i zpátky. Dáme ruce dohromady, najdeme si kamarády. Už to jede, už to jede, už to jede, už to jede, stát, není kam se hnát. Endele, bendele, tak i tak budeme si spolu hrát.*“ (Hana Švejdová)
- **Motivace – pohybová hra – kočka a myš**
Jedno dítě je kočka (chytač) stojí v rohu místnosti a říká: „*Myšičko myš, pojd' ke mně blíž.*“ Děti v roli myši říkají: „*Nepůjdem kočičko/kocourku nebo nás sníš.*“ Po dokončení této věty všichni vyběhnou a kočka (kocour) se snaží, co nejvíce myši pochyťat.
- **Povídání v kruhu** – „*Máte někdo doma kočku? Jak se jmenuje? Hladil si někdo koťátko? Jakou může mít barvu?*“
„*Já dokonce znám jeden příběh o takovém malém koťátku, které se ztratilo. Chcete si na něj zahrát?*“
- **Vyprávění příběhu** – „*Bylo jednou jedno malé koťátko, které žilo na statku. Statek patřil rodině Novákových, která měla dvě děti. Děti si s koťátkem rády hrály, a tak se koťátku na statku líbilo. Jednou si malé koťátko začalo hrát se štěňátky, tak zapomnělo, jak si o mlíčko říct.*“
- **Pejsci a kočičky – pohybová hra** – děti jsou rozděleny do dvojic. Jeden z dvojice je pesek a má na zadku připevněný ocásek. Druhý z dvojice je kočička, která se snaží pejskovi ocásek vzít. Po té se mohou vystřídat.

- **Prosby zvířátek** – učitelka si předem s dětmi určí, jak prosí zvířátka – pes a kočka. Pes si stoupne na nohy a máchá předními packami, kočka se lísá okolo druhých lidí. Děti chodí po prostoru a dané zvířátko napodobují.
- **Vyprávění příběhu** – „*Naše hladové koťátko se vydalo přes celý statek. Na statku žilo mnoho zvířátek, které po cestě potkalo.*“
- **Zlatá brána** – zvolíme dvě děti, které dělají bránu. Ostatní děti jsou koťátka a procházejí bránou statku. Když někoho brána zavře, musí chycené dítě říct, co je na obrázku za zvíře a jestli ho na statku mohlo potkat.
„*Koťátko se cítilo mezi cizími zvířátky úplně opuštěné.*“
 1. **Metoda vnitřní hlasy** – děti sedí v kruhu. Uprostřed kruhu je plyšové kotě. Učitelka předkládá dětem otázku: „*Co se asi koťátku honilo hlavou, když potkávalo jen samá neznámá zvířata.*“
- **Vyprávění příběhu** – „*Když už bylo naše zvířátko hodně unavené, potkalo na dvoře starého, vypelichaného kocoura.*“
 2. **Metoda hra v roli (učitel v roli)** – učitel si nasadí masku kocoura, děti vstupují do role koťátek.
„*Dobrý den koťátka, co tady pláčete?*“
„*A copak vy nevíte, jak dělá koťátko?*“
„*Ano takhle dělá koťátko! Tak to si to mlíčko zasloužíte!*“

Reflexe s dětmi

„*Líbila se vám dnešní lekce? A proč?*“

Kubík: „*Mně se to líbilo, já mám kočku doma.*“

Karolínka: „*Mně se to taky líbilo, ale bylo mi koťátka líto.*“

Pepík: „*Mně taky.*“

Lukášek: „*Mně se to líbilo, ale bylo to smutné.*“

Sebehodnocení

Lekci hodnotím velice dobře. Cíle byly naplněny. Děti lekce zaujala, hlavně kvůli svému tématu. U dětí jsou velmi oblíbená zvířátka, protože s nimi žijí v těsné blízkosti na

vesnici. Zde byla poprvé vyzkoušena metoda vnitřní hlasy, do které se děti zapojily s nadšením.

2.4 Celkové vyhodnocení pozorování a rozhovorů

Abych mohla veškeré lekce, které jsem realizovala, správně vyhodnotit, využila jsem metod zúčastněné pozorování, nepřímé pozorování a rozhovor.

Během jednotlivých lekcí jsem si dávala pozor na to, co chci dětem předat a jak je činnost obohatí. Ačkoliv s dětmi předškolního věku pracuji, tohle bylo jiné. Skupinka dětí a prostor pro mě byly téměř neznámé. Tím, že děti nebyly zvyklé na činnosti spojené s dramatickou výchovou, bylo to pro ně něco nového. I přes to všechno byly děti velice šikovné. Snažila jsem se využít metodu posloupnosti a postupovat od lehčího ke složitějšímu.

Do činností se zapojovaly všechny děti. Některé metody dramatické výchovy byly pro děti složitější jako například živé obrazy. Bylo zapotřebí jim činnost více přiblížit a znovu vysvětlit. V dané situaci jsem měla výčitky, že mé vysvětlení činnosti bylo nedostačující. Po zhlédnutí videa jsem ten pocit už neměla. Myslím, že důvodem bylo, že aktivita mnou zvolená byla pro děti zcela neznámá. Po dovysvětlení si činnost užily. Každý malý neúspěch mě aktivoval k zamyšlení, jak jinak dětem předat nové zkušenosti a činnosti v lekcích obohatit, proto se některé metody dramatické výchovy v jednotlivých lekcích opakovaly.

Realizaci lekcí hodnotím pozitivně. Snažila jsem se, aby lekce byly pro děti zajímavé. Podařilo se mi rozvíjet osobnost dětí ve všech rovinách. Lekce jsou propojené ročními obdobími. Dále je spojuje struktura a pružnost ve smyslu přijímání názorů a kreativních nápadů dětí. Výhodou bylo, že lekce na sebe nebyly vázané dějově, tudíž nám nevedil mezi lekcemi týdenní odstup. Záměrem bylo v každé lekci seznámit děti s minimálně jednou z metod dramatické výchovy. U každé lekce jsem dbala na potřeby dětí, jejich věkové zvláštnosti a v neposlední řadě na získání mravních hodnot, na kterých by měla být založena naše společnost. Dále jsem se zaměřila na pozitivní postoj k divadelnímu umění včetně hry v roli a práce s maňáskem.

Dle mého názoru cíle byly naplněny, každý si z lekcí odnesl něco jiného, co bylo v danou chvíli a životním obdobím důležité pro něho samotného. Avšak jsem si jistá, že si děti odnesly i něco nového, co je obohatilo. A právě proto hodnotím naší společnou práci kladně, ačkoliv se během realizace několik chyb našlo.

ZÁVĚR

Dramatická výchova poskytuje jedinci rozvoj ve všech jeho složkách osobnosti. Je založena na hře, díky tomu je pro děti přirozená. Ačkoliv se má bakalářská práce soustřeďuje pouze na děti předškolního věku, je vhodná pro každou věkovou kategorii. Umožňuje jedinci lépe poznat své „já“ skrze fiktivní situace, do kterých se ale každý z nás ve svém životě může dostat. Dramatická výchova nabízí pohled z několika rolí a tím nám pomáhá lépe různé situace pochopit. Nejedná se pouze o vzdělávací techniku, ale v mnoha případech i o terapeutické účinky. Jedinec si tak odnáší prožitky, zkušenosti, schopnosti a dovednosti, které tvoří jeho vnitřní „já“.

Cílem mé bakalářské práce bylo charakterizovat dramatickou výchovu jako prostředek rozvoje osobnosti v oblasti sociálních dovedností a vytvořit vzdělávací program vystavený na metodách dramatické výchovy. Proto jsem se v teoretické části věnovala nejprve charakteristice současného pojetí předškolního vzdělávání s ohledem na dramatickou výchovu. V této kapitole jsem rozebrala jednotlivé oblasti RVP PV s ohledem na dramatickou výchovu. Dále jsem vysvětlila pojem dramatická výchova a její obsah a cíle. Seznámila jsem se s formami, metodami, prostředky a technikami dramatické výchovy. Vysvětlila jsem spojitost mezi dramatickou výchovou a sociálním učením. Dotkla jsem se kooperativního učení dětí předškolního věku prostřednictvím dramatické výchovy. Nemohla jsem opomenout hru, která je nejdůležitější součástí dramatické výchovy. Charakterizovala jsem volnou hru a v samém závěru mé teoretické části jsem popsala různé typy dělení her.

Praktická část mé bakalářské práce je věnována především dětem předškolního věku a učitelkám mateřských škol, učitelkám dramatické výchovy nebo jen jako inspirace pro všechny, kteří chtějí svou práci s dětmi nějak obohatit o prvky dramatické výchovy. Na základě toho jsem vypracovala patnáct lekcí, které jsou inspirované ročními obdobími. Každá lekce obsahuje stejnou strukturu – startovací část, motivační, plnění daného cíle, shrnutí (reflexe). Neopomenula jsem ani reflexi s dětmi a sebereflexi, kdy jsem vycházela z videonahrávek a rozhovorů s dětmi. Hlavním cílem v každé lekci bylo seznámit děti s minimálně jednou z metod dramatické výchovy. Stanovila jsem si u každé lekce i další výchovně vzdělávací cíle, které byly tematicky a motivačně

propojeny. Činnosti jsem volila tak, abych dětem předala určitou hodnotu, ať už z hlediska estetického nebo sociálního.

V samotném závěru je možné říci, že byly naplněny všechny předem stanovené cíle i metody dramatické výchovy.

Práce byla pro mě velice přínosná. Ráda pracuji s dětmi právě pro tu jejich autentičnost a upřímnost. Líbí se mi, že u nich vždy vím, na čem jsem. Děti dokáží připravený program ocenit, ale zároveň dokáží dát najevo, když je nezaujmete. Jejich upřímnost je pro mě velmi čitelnou reflexí. Zároveň je pro mě „hnacím motorem“ být lepší, kreativnější a tvořivější. Nejprve jsem měla strach, jak děti budou reagovat, jak se mi lekce budou dařit, protože v hlavě jsem měla neustále bakalářskou práci. Po první zkušební lekci jsem si řekla, že to není jen o tom, jak to bude vypadat na papíře, důležité je, abych nebyla v napětí a nepřenášela svou nejistotu na děti. Cíl v mé hlavě se změnil a já se snažila tvořit lekce pro děti a ne pro bakalářskou práci. Pochopila jsem, že každý den je jiná nálada, a tak občas musím zaimprovizovat. Pokud děti mají náladu si více povídat, využít toho a nemyslet na to, kolik toho máme před sebou v programu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, divadelní fakulta, katedra výchovné dramatiky, 2007a. ISBN 978-807-3310-899.

MILLAR Susanne. *Psychologie hry*. Praha: Panorama, 1978. Pyramida (Panorama)

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8579-2.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Vybrané kapitoly z dramatické výchovy*. Praha: Karolinum, 1998. Orientace (Český spisovatel). ISBN 80-718-4756-9

KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2008. *Dítě a mateřská škola*. Praha: GRADA Publishing. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1568-1.

MIŠURCOVÁ, Věra, Jiří FIŠER a Viktor FIXL. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. *Knihy pro rodiče*. ISBN neuveden

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

SUCHÁNKOVÁ, Eliška. *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0698-9.

FINK, Eugen. *Hra jako symbol světa*. Praha: Český spisovatel, 1993. Orientace (Český spisovatel). ISBN 80-202-0410-5.

PETRŮ PUHROVÁ, Barbora. *Dramatická výchova v MŠ: Studijní opora* [online]. Zlín, 2018 [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <https://www.utb.cz/fhs/struktura/studijni-opory-ums>. Studijní opora. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha číslo 1: Příběh Tři králové

Příloha číslo 2: Včelka Meduška a její průzkumnice

Příloha číslo 1: Příběh Tři králové

Velká kniha o svatých - V. Schaubert, M. Schindler

Tři králové

Mnoho dětí na světě zná příběh o Kašparovi, Melicharovi a Baltazarovi. Podle legendy to byli králové z Východu, v Bibli jsou však nazýváni mudrci, protože byli velmi učení. Vyznali se v mnohých vědách i uměních a zřejmě toho hodně věděli o hvězdách.

Před dvěma tisíci lety tito tři mudrci poznali, možná právě podle hvězd, že na západ od jejich království se má brzy narodit nový a velmi mocný král. Mudrci se mu chtěli poklonit a přinést mu dary. Naložili proto největší drahocennosti své doby – zlato, kadidlo a myrhu - na velbloudy a slony a vydali se na dalekou cestu. Ve dne pražilo horké slunce, karavana proto putovala i v noci a mudrci hledali cestu podle postavení hvězd na noční obloze.

Nová hvězda, která oznamovala narození velkého krále, zazářila náhle velmi jasně nad velikým městem Jeruzalémem, jako by je vedla. Tři mudrci se zaradovali, vstoupili do města a spatřili jeho nádherné domy a paláce. Domnívali se, že právě v nich by mohli narozeného krále najít. Hvězda však nezůstala stát, ale vedla je dál. Opustili tedy Jeruzalém a v něm i zlého krále Heroda. Ten byl jejich příchodem velmi znepokojen, a jakmile zaslechl, že hledají nového krále, začal okamžitě přemýšlet o tom, jak se ho zbavit. Mudrci mezitím putovali dál za hvězdou. Vedla je k městu Betlému.

Ale i Betlém zanechali za sebou. Hvězda, která je až dosud vedla, se totiž zastavila až v polích za městem. Zářila nad místem, kde Josef s Marií našli útočiště a kde teď společně opatrovali narozeného Ježíše. Kašpar, Melichar a Baltazar byli u cíle. Vešli dovnitř, do obyčejné stáje, padli na zem a klaněli se maličkému dítěti v jeslích, protože věřili, že bude velikým králem. Předložili mu své vzácné dary a velmi se radovali.

Plni této radosti se pak vraceli do svých domovů, do Núbie, do Tarsu a do Sáby. Chystali se vyprávět o novém králi, který se právě narodil a kterému se přišli poklonit. Králi Herodovi však zprávu nepodali. Ve snu se jim totiž zjevil anděl a dal jim pokyn, aby se do své země vrátili jinou cestou.

Příloha číslo 2: Včelka Meduška a její průzkumnice (zkráceno)

Z knihy Včelka Meduška, Pohádky z včelího úlu – Zdeňka Šiborová

Včelka Meduška a její průzkumnice

(první část) Konečně přišlo jaro. Celá příroda se probudila ze zimního spánku. Les, na jehož okraji stojí včelí úl, radostně šuměl a nedaleká louka se zazelenala. Ptáčkové po zimě začali opravovat hnízdečka a přitom si prozpěvovali z plných plic. I zvířátka v lese vesele pobíhala a hledala něco dobrého na zub. Travička, na které celou zimu ležel sníh, čekala, až vysvitne na chvilku sluníčko, aby mohla vystrčit špičky zelených lupínků ze země ven. Každý lupínek byl netrpělivý, potřeboval se protáhnout, narovnat a trošičku se zahřát ve slunečních paprscích.

(druhá část) Ze zimního spánku se na jaře probudilo i mnoho broučků, kteří bydleli na louce. Jako první se ze slunečních paprsků těšily včelky.

V úlu na kraji lesa se hučelo. Jeho obyvatelky se chystaly na svůj první prolet po zimním klidu. Musí si protáhnout křídélka a uklidit úl. Za celou zimu tam zůstalo mnoho nepořádku. Také se poletí podívat, jestli už najdou někde první pyl.

Jejich úl je rozdělený na dvě části – plodiště a medník. V plodišti je královna matka, její chůvy a včelí miminka. V medníku žijí včelky dělnice a trubci. Je tam také mnoho komůrek, které byly na podzim plné, plničky medu, až po samý strop. V medníku si včelky ukládají zásobu jídla na celou zimu. Teď na jaře už v komůrkách není skoro žádný med. Zima byla dlouhá a studená. Královna matka stále upozorňovala včelky, že musí s medem šetřit.

Měla strach, aby v předjaří včeličky nezemřely hladu. Všechny včelky jsou rády, že její radu poslechlly. Přesto už mají zásobu medu jen na několik dnů.

(třetí část) Jestli se neudělá pěkné počasí a létavky nedonesou první jarní pyl, nastane v úlu hlad. Nebudou mít co jíst! Proto se největší a nejsilnější včelky průzkumnice chystají rozletět po okolí.

Hned jak po ránu začalo trošku hřát sluníčko, celý roj vyletěl hledat pylová zrnka. Tak brzy po jaru to není jednoduché. Studený vítr si pofukuje a příroda ještě pospává. Ale včelky vědí, že na jívách už kvetou kočky, i když venku ještě mrzne.